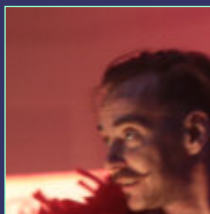

Kulturně společenský **časopis**
2018 • 9
na internetu

DOBŘÁ ADRESA

Z obsahu

Sragher

Kovanda

Gabrišová

Klobas

Obsah:

Stavitelé chrámu

Rozhovor se sebou – Jaroslav Kovanda (4)
Otokar Březina (1868–1929) (6)

Hudba pramenů

Nakladatelství Academia doporučuje – Oldřich Klobas:
Jak se chodí v laně (12)
Jana Štroblová: **Odstíny světla** (14)
Zuzana Gabrišová: **Nesmiš na mne sahat** (16)
Marek Blažíček: **Naposledy** (20)
Vojtěch Němec: **Organika** (21)
Wagner a Liszt v Piešťanech (24)

Zrcadlení v hloubce

Vladimír Novotný: **Život s houbami** – (V. Hanišová:
Houbařka) (28)
Ivo Harák: **Ošetřující básník** (Žďichynec: **Žízeň v srdci
spící a Blues pro lidská srdce**) (30)
Divadlo – **MANNuscript** (32)
Viki Shock: **Kresby** (36)

Tajemné dálky

Peter Sragher: **Dunajská delta** (40)
Lucie Faulerová: **Z Ilovských ulic a vnitrobloků** (48)
Jakub Šofar: **Tak zase po roce hlavou dolů** (VI) (54)

SYSTÉM NAVIGACE: KLEPNĚTE!

První stránka (titulní):

BYLO od č. 1/00: Klepnutím na „Z obsahu:“ se dostanete na str. 2 (obsah). Klepnutí na malé obrázky a jednotlivé body „Z obsahu:“ Vás přenesou přímo na příslušné stránky. **NOVÉ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ se otevřou naše internetové stránky www.dobraadresa.cz v aktuálním prohlížeči. Klepnutím na střed obrázku se dostanete na popisek a tiráž na str. 2.

Druhá stránka (obsah):

BYLO od č. 1/00: Klepnutí na jednotlivé body obsahu Vás přenesou přímo na příslušné stránky. Klepnutím na naši e-mailovou adresu se Vám otevře nám adresovaný dopis v aktuálním e-mailovém programu. **NOVÉ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ a na popisek k obrázku na první straně se dostanete na první (titulní) stránku. Klepnutím na slovo „Obsah:“ se Vám zvětší obsah přes celou šířku okna.

Další strany stránky (včetně druhé s úvodníkem):

BYLO od č. 1/00: Klepnutím na jednotlivé internetové resp. e-mailové adresy se Vám otevře příslušná stránka resp. se Vám nadepíše příslušný dopis v aktuálním programu. **NOVÉ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ v levém nebo pravém horním rohu stránky se přesunete na str. 2 (obsah).

KLEPNĚTE SEM!

**DOBRÁ
ADRESA**

Na titulní stránce: Peter Sragher, „Dunajská delta“ (k článku na str. 46)

Dobrá adresa, kulturně-společenský časopis na internetu, číslo 9, rok 2018, ročník 19. E-mail: dobraadresa@dobraadresa.cz. Šéfredaktor: Michal Šanda. Grafická úprava a výtvarná redakce: Jakub Tayari. Výstavba internetových stránek: Libor Koudela. Neoznačené fotografie archiv redakce, kresby Corel Corporation. Časopis vychází s laskavou podporou Ministerstva kultury České republiky. Redakci nevyžádané rukopisy, kresby a fotografie se nevracejí. Časopis je excerpován Ústavem pro Českou literaturu AV ČR. ISSN 1804-963X

Před sto padesáti lety, v neděli 13. září 1868 se v Počátkách v domě č. p. 224 obuvníku Ignáci Jebavému a jeho manželce Kateřině narodil syn. Pokřtěn byl jako Václav Ignác Jebavý. Rodiče ani farář tehdy netušili, že na svět přišel básník!

Michal Šanda

S Foto- aktu- alita

Foto Michal Šanda

S

tavitel
é ch

rámu

Rozhovor se sebou

Jaroslav Kovanda

Foto Jaroslav Kovanda

Z podstaty věci nikdo jiný neví a vědět ani nemůže, co si myslím a chci sdělit čtenářům, lépe než já sám. Navíc je spisovatel člověkem slova psaného a tudíž se vyjádří přesněji prostřednictvím písmen, než mluvením do diktafonu. V sérii selfie rozhovorů pro Dobrou adresu pokračuje Jaroslav Kovanda.

Co tě to napadlo, v sedmasedmdesáti zakládat nakladatelství?

Čirý nerozum aneb intuice. Dva dny jsem se vždycky nad ránem rozchechtal a nebyl jsem k utišení. Protože mě napadlo, že by se to nakladatelství mohlo jmenovat JÁSÁM.

Dobře, ale jak dlouho to chceš při svém, ehm, věku vydržet?

Nevím. Když jsem o tom začal loni v září uvažovat, představoval jsem si naivně, že si knížky budu i sázet. Na dva měsíce jsem si pronajal anglicky psaný program a za tři týdny jsem to zabalil. Mám naštěstí bezvadné kamarády grafiky, kteří se knižním designem živí, velmi levnou a spolehlivou tiskárnu a vynikající účetní.

Myslíš, že je „košer“ vydávat si sám vlastní knížky? Nesmrdí to trochu? Nebudou se na tebe dívat literáti spatra: to je ten impotent, kterého nechce nikdo tisknout, a tak si dělá dobře?

Ano, podobné věty mně rezonují v hlavě často. A ještě spousta jiných pochyb. Třeba jak s korekturami? V letech 1965 až 1970 jsem sice dělal korektora, mám korektorské zkoušky, ale nesmím už machrovat, a radši si zaplatit korektora současného. A to je jen drobnost. Jsou moje texty tak podstatné, abych je někomu vnucoval? Když i obyč emailovou zprávu pulíruju často z nuly. A jsou povídky a básně, které už kde tu vyšly, ale některé pořád předělávám. I po deseti letech. Ostatně román Gumový betlém jsem psal zrovna tak dlouho.

Karel Sýs kdysi řekl: *Nejhorší je – neodvážít se*. Nedávno na NHK - na japonském televizním kanálu (v angličtině) - jsem viděl málem stejně starého chlapíčka jako jsem já, kte-

rý dělá na plný úvazek dědu v tokijských jeslích: vyměňuje děčkám plínky, krmí je, hraje si s nimi, trhá je od sebe, když se perou, a taky říkal, že to chtěl po několika dnech vzdát, ale že my starci dovedeme být někdy až protivně zaťatí.

Nápad se Psím vínem, časopisem pro současnou poezii, jsem dostal v sedmapadesáti, vydržel jsem ho vydávat rovněž deset let (vychází v pražské mutaci málem dodnes). Nelituju. Když jsem začínal, neměl jsem ani psací stroj a na počítač mi málem v šedesáti, ta hrůza!, dala peníze maminka. Asi jsem mentálně opožděný.

Navíc, a to mně dodává sílu, mně, kterému sebevědomí lítá často jako opilci krevní tlak, jistá nejmenovaná nakladatelství chtějí vydat knížky veršů, co píšu pro děti.

Takže ne všechno si budu vydávat sám. A už se hlásí i jiní autoři, kteří by chtěli v Jásámu publikovat.

A co tě ještě trápí?

Jestli mým slovům „neřídnu kosti“, jestli jsem s to ještě něco z takového materiálu, o němž už přece Joseph Bashevis Singer říkal: už samotný slovník obsahuje prvky šílenství... seskládat něco nevyčpělého.

A to je vše?

Kdysi ještě coby student na VŠE při semináři marxismu-leninismu na právnické fakultě jsem oponoval lektorovi, a tvrdil mu, že přece musí existovat nějaká objektivní pravda. Ne ne, soudruhu, oponoval mi zase on, existuje pouze ta třídní! A teď po tolika letech demokratismu (nikoliv demokracie) ve světě i u nás zdá se mi, že jsme v situaci, která dává tomu lektorovi plně za pravdu. Objektivní pravda opět neexistuje, jen ta, co nám vyhovuje? Ale to už se asi dostávám trochu jinam. Ke slovům, kterým „řídnu kosti“?

S

tavitel
é ch

rámu

Otokar Březina
1868–1929

Vedra

Iluze v žáru, jak halucinace umírajících žízní!
 Zem jako přezrálá puká. Květy plamenu neviditelných
 vyvrhly, parazitní, mezi liliemi a jako břechťany do výše plápolající
 přisávají se k nehybným stromům. Sinavé blesky
 tříští se v světle, v ironickém nárazu číší slaví svou hostinu knížata noci –

Ale jak oblaky nazpět do moře odnášející útěchu vláhy,
 nádeje naše zapadají za horizonty rozpálenými.
 Jen němé vědro tvé spravedlnosti sálá jak brázdy jich letu
 nad nivami a nad staveništi a nad cestami, kde bílé kameny svítí
 jak řečiště ohně a kde jak náměsíční plíží se vojska.
 Žhavý dech práce stoupá nad žhavý dech země, nad vlnu žhavější vlna,
 údery tepen na spáncích otroků sviští jak hvízdání bičů,
 smrtelně zvažněly zraky. Krutost věků ožívá v krvi:
 nebezpečná procitnutí pralesa němého v žáru, když stíny se dlouží
 v zimních pařeništích tropů. A na hlavy milionů
 ze hlubin slunce, trhaného křečemi bourř,
 lávy sopečné proudy, rozstríklé v prachu oslnujícím, řítí se v kataraktech.

Němé jsou nivy, ponurá města, v zakletých jeskyních dílen
 na rtech zařatých utichly písně ve vrěten výsměšném vrění,
 v úlisném šepotu řemenu, v úpěních ohně a kovu,
 v zamlklých modlitbách volajících: Vysvobození! Ať pochodeň hněvu
 blíž ještě k zemi se nakloní z modra a sžehne pavučinný květ její!
 Sycí ječmenné klasy před zraky ženců předrážděnými,
 jak tažení hmyzů, jež usedly na žhavá stébla,
 v hněvivém šlehnutí jehel, v klotném varu
 nenávistném. A čekajíce na nahá těla a na rty oněmlé žízní,
 tvrdě smějí se svedené vody, v nichž jako trsy jiskřících ostríc,
 nože pod hladinami, paprsky odražené třesou se z vírů.

A večery se sady zapálenými! Poslední vegetace ohně
 na zříceninách! Když jako mystické ovoce osudných poznání, slunce,
 uzrálé v západu horečném, podzimním listí k zemi padne svou tíží
 a puká, plod zeslédlý příliš, a z purpurné kuřy omamnou šťávu,
 proud vonný, řěavící hvězdami jader, víno šumící světlem,
 vystříkne na rty nescíslných! Vedra krve a touhy!
 Čísemi rajských rozpomenutí jsou srdce! Fermenty žití a smrti

zdvihly se na dně a v jejich parách myšlenky šílí! Tance kol ohňů!
Květy, jež rozkoše bouří se lámou! Smrtelná zblednutí v úpalech snění!

Požáry pýchy! Ve zracích zajatců šílenství tvůrců!
Bolestná procitání tisíce očí z němého množství nedočkavého,
které v úžase tohoto kosmu touží se rozlítí věky!
Hvězdami zjasněné cesty království tvého! Dobytí země a nebes! –

Ale v řinčení číší slaví svou hostinu knížata noci!
A tvoje píseň je tichá, jak řeka za horami klotající,
sladký ptáčníku duší! Od obzoru k obzoru šlehá tvůj úsměv,
linie blesku, ale ztrácí se dříve, než umdlení zvedneme zraky!
Ach, z bolestné proměny věcí na gehennami poznati slávu tvé vůle
a jako písmo sdělení tajných ta doby nebezpečností,
zjasněné nad ohněm tahy blankytovými, čistí ji v záři!
Ale snesla by zem tato celé bohatství smíření tvého?
Nepotopila by se, loď přetížená nákladem královských darů,
i s plavci? ... Hluboké jsou noci v měsíci vedra... A hvězdy jak zvoní.

Zpívaly hořící hvězdy

Každou vterinou vždy na svém místě
v mystickém tanci světu
kroužíme kosmem.
A zářící sféry duchů sáláme svůdné
krásou.
Kolem hlav našich,
aureolami,
zlaté vlasy se jiskří,
napínané jak zvonící lasa
vichřící letu.

Do tváří našich, jež v extasi hoří,
chladivé věky nám vanou
a schvácené štěstím letu svého,
zářením bolestné rozkoše vysílené,
s výkřikem, jenž letí nekonečnem,
harmonický a jásající,
klesáme, mystické tanečnice,
a v krvi své, jako pohrbené v ružích,
umíráme.

Vstupují sestry na naše místo,
běloskvoucí,
a v písni, jež soumraky věčna se valí,
vlnami stále vzrušujícími,
v nové a nové prostory postupuje
v mlhovin prachu pozdviženém
zářící předvoj mysteria.

Ženy

Co zpívá večer nad královstvími, nad městy, nad oseními
a nad cestami tajuplnými, soumraky zarosenými?
Či ruce v sadech západu, když pod nebesy zaplanou,
po tisíciletí vám ruže trhají jak na přivítanou? –

Když po dni lásky vracíte se z díla svého zemdlení,
dech černé země stoupá k vám jak věků příštích tušení:
bratrská města gigantská se týčí v zlatém obzoru,
sen kovů, zahrad světelných a rytmů zvířených a mramoru.

A v sluncích, která míjejí a zhasínají, svítají,
žen bílé ruce rozpjaté se jako záře kmitají,
a z věků do věků vás lákají, prchají před vámi,
a němým gestem krásy své k vám hovoří jak osud, neznámý.

Ó mocné ruce zářící, kam naši touhu vedete?
Do jakých zahrad procitlých, jež věky snily zakleté?
Do jakých tich, kde zaznívá, v žal příliš velké nádhery,
zpev ptáku polárních nad melancholickými jezery? –

Myšlenek oblaky jak ostrovy do moře světa ční,
pokryté fosforeskující vegetací měsíční,
a našich srdcí zachvění je zazvoněním na březích,
při odpoutání lodí zakotvených na stříbrných řetězech.

A zraků v lásce zhroužení je plavba v němá zámorí,
kde šlehají jak plameny duchových světů pohorí,
a jako větve v sebe zapjaté, nesmírná nebesa
se třesou dávným jitem kosmického pralesa.

Ruce

V oslnující bělosti světla ležela země, jako kniha písní
otevřená před našimi zraky. A takto jsme pěli:

Hle, v této chvíli ruce milionů setkávají se, magický řetěz,
jenž obmyká všechny pevniny, pralesy, horstva,
a přes mlčenlivé říše všech moří vzpíná se k bratrům:
V městech, jež z hlubokých horizontů se tmí, tragická obětiště,
a kde slunce, mystická lampa, spuštěná nízkou z kleneb azuritových,
krvavě doutná v dýmu, valícím se nad nádražím a katedrálami,
paláci králů a vojsk, parlamenty, žáláři, amfiteátry
a kde žár milionů srdcí v soumravné nebesa duchů
rozdrážděn sálá, v horečném větru slasti a smrti,
zrní žhavého uhlí, železným nástrojem rozrývané; -
v zasmušilých mlčeních nížin, v bolestných předtuchách léta,
když květem vyvrhlé proudy sil jarních jak láva kamení v nepohnutosti,
dne, jak dělníci tajemných hutí za sebou plížili se unaveni,
a v krupějích potu jiskřili se člověk i zvíře, bratrsky sepjati ve jho,
pod jedním bičem neviditelným, od východu k západu šlehajícím; -
na vlnách moří a duší, kde úzkostně povely plavců, stržené vírem,
kolem stožárů krouží, oněmělé jásotem blesků, když nebe a vodstva
slily se v jediný element hruzy a smrti; -
u všech výhní, stavů a lisů, v lomech a podzemních štolách,
na staveništích faraonů, kde zapřažení úpí národové
a staví hroby gigantické pánům nad nescíslnými; -
v démonickém pohybu píšť, kol a pák a nad hlavami letících kladiv; -
na bojištích, ve hvězdárnách, učilištích, lazaretech, laboratořích; -
v dílnách mistrů, zamyšlených nad mramorem, kde dřívě
svět mocnější hruzy a slávy a z hmoty odvěkých mrákot
napolo ozářen vstává v blýskotu dlát a v tvůrčím zjitření zraku; -
a tam, kde vášně na sopečných úpatích smrti nechává kvést
oranžové zahrady touhy a zrání vína a jedy nejohnivější
v horečném slunci nikdy nezapadajícím; a kde rozkoš,
alchymista otrávený parami svého marného varu,
šílí v halucinacích; - v soumracích tajemství a hudby,
kde myšlenka blíží se k místům zapovězeným a v orchestrech hrnících
snem harmonie ztracené zakvílí kovy a ze strun
vane proud písní, jak vítr prvotní země nad únavou duší; -

pod gestem panen elektrizujícím kde jiskřič se jara omamující,
 noc osudu zvoní polibku letem, jako rty řeraví hvězdy
 a žena, bledá náhle při zavolání svého skrytého jména, agoniemi
 jako po stupních, kluzkých krví, sestupuje k zakletým pramenům žití,
 v úpení věků do kruhu hnaných, v žárlivé vrčení bytostí neviditelných,
 a s výkřikem hruzy zpět letí, siná, a bolestnými plameny rukou
 k prsu tiskne svou kořist: život kvílící v setkání tohoto slunce; –
 v nárazech tisíce vůlí, stržených proudy tvé mystické vůle,
 jediný ve všech milionech pracuje člověk, třesou se ruce nescíslné,
 z věků do věků v křeči napínají se, nikdy neumdlévající
 na obou polokoulích země... V tragickém triumfu snění
 jak ruce dítěte hvězdami pohrávají si jak drahokamy,
 ale při procitnutí nabíhají a tuhnou, krvavé vraždou,
 zmodralé mrazem věků a v letu země, nad propastmi vrávorající,
 zachytávají se v zoufalství vegetace její... Šílené ruce krutého lovce
 ve štvanci živlu! Kletbou ztížené ruce otroka polonahého
 u šarlatových výhní práce! V sejetí modlitby úderem blesku
 jak písek ztavené ruce přemoženého! A slzami smyté,
 bělostné, září přetékané, vždy krvácejícími stigmaty lásky
 poznamenané! Magické, léčivé, dotknutím čela čtoucí myšlenky bratři!
 Královské, rozdávající! V nebeská ukolébání uspávající!
 Zeternělé jak světlo a k ovoci mystických stromů
 prodlužující se celým vesmírem do nekonečna! –

A ruce naše, zapjaté v magický řetěz rukou nescíslných,
 chvějí se proudem bratrské síly, jenž do nich naráží z dalek,
 stále mocnějším tlakem věků. Nepřetržité vlny
 bolesti, odvahy, šílenství, rozkoše, oslnění a lásky
 probíhají nám tělem. A v úderu větru jejich, smysly zhasínajícím,
 cítíme, jak řetěz náš, zachycen rukama bytostí vyšších,
 v nový řetěz se zapíná do všech prostorů hvězdných
 a objímá světy. – A tehdy na otázku bolestnou,
 staletí skrývanou v bázni, jako tajemství rodu,
 jež prvorození sdělují prvorozeným, umírajíce,
 uslyšeli jsme kolozpěv vod, hvězd a srdcí a mezi slokami jeho,
 v intervalech kadence melancholické, dithyramb světu
 za sebou následujících.

Nakladatelství Academia doporučuje

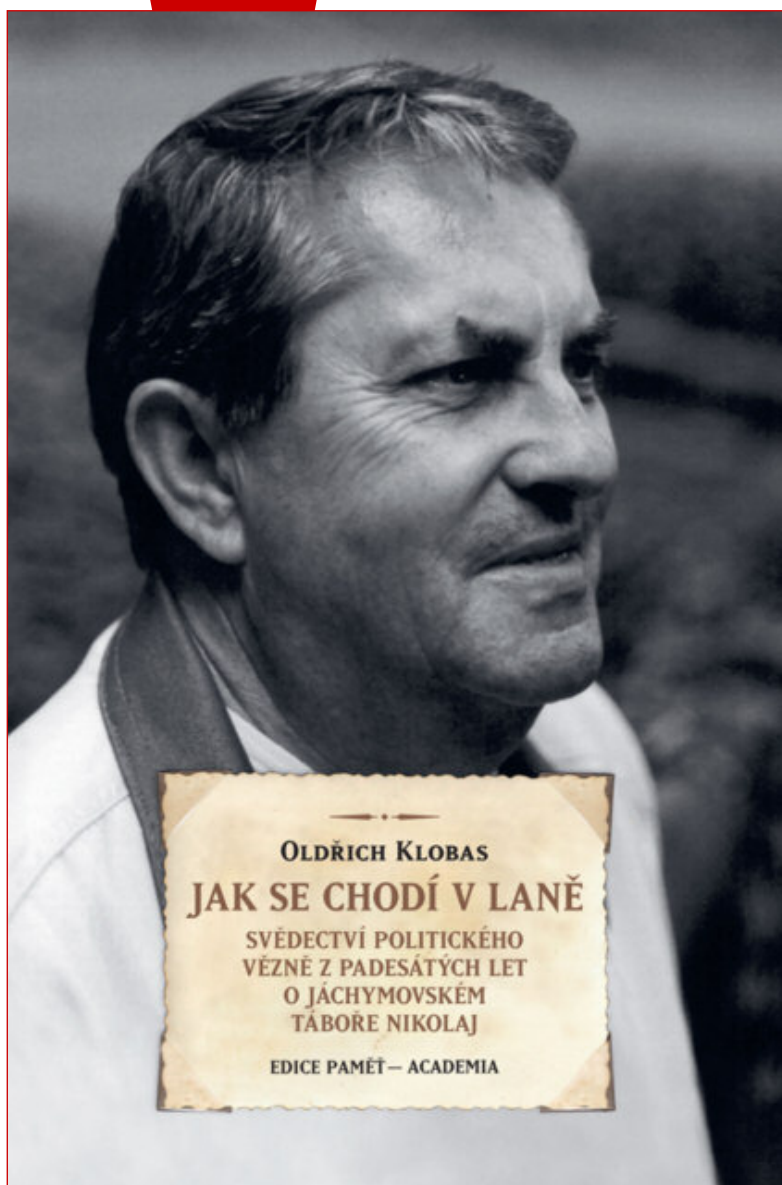
Oldřich Klobas: Jak se chodí v laně

Paměti politického vězně z padesátých
let o jáchymovském táboře Nikolaj

udba p
ram
enů

Paměti Oldřicha Klobase *Jak se chodí v laně* vypráví o době ne tak minulé, na kterou však zdá se národ dnes zapomíná. Kniha zachycuje osud slušného člověka, který se ještě jako student stal obětí zločinného komunistického režimu. Formou vyprávění ve třetí osobě autor vzpomíná na okolnosti začínajících komunistických politických procesů. Vypráví, jak málo stačilo, aby se ze slušného člověka doslova pro nic stal vyvrhel odsouzený ve vykonstruovaném procesu, na základě mučení a vynucených výpovědí k mnohaletým těžkým žalářům a nuceným pracím. Podrobně popisuje život v jáchymovských pracovních táborech, každodenní šikanu komunistických bachařů a nebezpečnou práci v uranových dolech, současně však i nezlomnou vůli odsouzených přežít.

Oldřich Klobas se narodil roku 1933 v Křenovicích, nedaleko Slavkova u Brna. Vystudoval reálné gymnázium v Bučovicích. Farmaceutickou fakultu MU Brno kvůli zatčení nedokončil. V březnu 1954 byl odsouzen v politickém procesu za „pobuřování proti republice, velezradu a sabotáž“ na patnáct let. Po deseti letech a jednom měsíci byl v listopadu 1963 podmínečně propuštěn. Prošel nejprve řadou dělnických profesí na Ostravsku, posléze našel uplatnění jako technik a nakonec jako pracovník Historického muzea ve Slavkově u Brna. Literárně činný byl nejprve jako přispěvatel do různých lokálních periodik (*Ostravský večerník*, *Rovnost*, *Vyškovské noviny*), později přispíval do Rozhlasu Ostrava, Českého rozhlasu Brno aj. Společně s M. Ivanovem zakládal Klub autorů literatury faktu, dále byl členem K 89, Společnosti Jana Skácela a Obce spisovatelů. Je autorem knih *Tváří k Východu*, *Třetí most*, *Jak umírají růže*, *Šlechtic nejen rodem*, *Alois Kalvoda: životní pouť „malíře bříz“ ze Šlapanic do Prahy*, *Grafik a medailér Karel Zeman*, *Alois Musil zvaný Músa ar Rueili* (Cena Miroslava Ivanova), *Malíř neumírá a Sekáč Murat*. Kniha *Jak se chodí v laně* získala v roce 1997 Cenu E. E. Kische.

NÁPRAVNĚ PRACOVNÍ TÁBOR NIKOLAJ

Pěťice „cuvaksů“, kterou před chvílí vysadili z auta a odvedli do tábora, přeshlapovala nervózně na malém plácku za hlavní branou. Mezi skupinkou a strážnicí, v běžné řeči nazývanou „brána“, se táhla široká zpevněná cesta, užívaná jako nástupový prostor. Nováčkům se zdálo, že si jich nikdo nevšímá, i když strážný na věži, kousek za jejich zády, je viděl jako na dlani. Určitě tu a tam, než si v papírech ověřili, koho jim zdola posílají, hodili po nich okem i ze strážnice. Vašek využil čekání a nenápadně se rozhlížel kolem.

Po levé ruce se táhl koridor s mohutnou vstupní branou a malou brankou pro jednotlivce. Nápis Prací ke svobodě před nedávno odstranili. Napravo ubíhalo mírně se svažující nástupiště, rozdělující tábor na dvě nestejně části. Ve větší se nacházely ubikace vězňů, kuchyně, korekce, sušárna fírcových obleků a latriny, v menší několik kanceláří velitelství, kulturák, marodka a trestní barák. Starší tábora měl k dispozici nevelkou místnost vedle strážnice, s výhledem na nástupiště. Hned vedle „brány“, opřen o čelní stěnu baráku číslo 1, stál přístavek, kde kralovali „šichtmajstri“ grof Mikuláš Pěchy zvaný Miky a Jarda Plotěný z Brna. Přes

– 167 –

JAK SE CHODÍ V LANĚ

prkennou stěnu, která v tomto úseku doplňovala oplocení, bylo možné zahlédnout střechy kasáren oddílu Jeřáb. (Velitel kpt. Václav Ryšavý.) I ty – stejně jako baráky vězňů – byly sestaveny ze standardních dřevěných dílů, coby dědičtí po Němcích.

Muklům přeshlapujícím před strážnicí začínalo být čím dál víc divné, proč se o ně nikdo nezajímá. To přece není v kriminále normální. Vysvětlení se jim dostalo v následujících minutách. Z venku, ze směru cesty do tábora, zaslechli zvláštní, těžko popsateľný zvuk. Monotónní, rytmický, zvolna se přibližující. Pomalý krok stovek unavených mužů. Ze strážnice vyběhli směrem k bráně táborák s pomocníkem. Společně vzedli těžkou závoru, pak se postavili každý k jednomu křídlu a couváním je otevřeli. K venkovní bráně již ani „ochočení“ muklové nesměli, tak se vrátili nazpět, na své místo před vrátnicí. Tam čekali na další část svého úkolu.

Nováčkům, postávajícím před strážnicí, se naskytl pohled, na který se nikdy nezapomíná. Otevřený vchod do tábora zaplnilo čelo zvláštního, stěží definovatelného útvaru. Vaškovi se podvědomě vybavil Repinův obraz Burlaci na Volze. Muži, předklonění dopředu, se usilovně opírali do ocelového lanka, které se jim ve výši pasu zařezávalo do těla. Těchto nevolníků bylo několikanasobně víc než Repinových bur-laků. Nevlekli po řece naloženou loď, ale vlastní kamarády. Tato nikolajská rarita, co do úrovně měřitelná s transportováním polapených černých otroků, představovala zlatý hřeb komunistické převýchovy.

Recept na „muklovský autobus“ nebyl nijak složitý, což bylo pro bachařský intelekt velice důležité. Když se podařilo vězně připravit k odchodu na šachtu spočítat, velitel eskorty kývl na brigádyra. Ten zařval: Pochytat! Pěťice se musely srazit co nejtepleji k sobě a každý vězeň uchopit toho,

– 168 –

NÁPRAVNĚ PRACOVNÍ TÁBOR NIKOLAJ

co stál před ním, kolem pasu. Sevřený celek otočil brigádyr ve výši pasu lankem a to vzadu uzamkl. Klíč odevzdal veliteli ozbrojeného doprovodu. Takto připravená směna, v počtu dvou až čtyř set lidí, se na povel dala na pochod. Všichni museli vykročit naráz a stejnou nohou, jinak nastal zmatek. I tak docházelo k tomu, že střed útvaru se poněkud rozvolnil a tlak se přenášel do přední a zadní části. Předním pěticím připadla úloha tahounů, zatímco poslední pěťice byly zařezaným lankem doslova nesený. Malér nastal, když někdo klopýtl, změnil krok a vypadl z rytmu. Než se eskortu podařilo zastavit, padl na zem a ostatní po něm šlapali.

Tento nedůstojný a ponižující způsob chození do práce neměl naprosto žádné opodstatnění. Celá trasa mezi tábo-rem a šachtou Eduard vedla koridorem, v noci osvětleným. Před i za útvarem šli strážní ozbrojení samopaly, po stranách vně koridoru šli další se psy. Nelze se divit, že tomu, kdo spatřil tento produkt socialistické humanity, začalo být úzko.

Šokující dojem umocňovala také výstroj těch mužů. Až na malou skupinu pracovníků z povrchu byli oblečeni tak, jak vyžadovali ze šachty. Černé impregnované kabáty a kalhoty, gumové holínky, na hlavách helmy. Ve špinavých obličejích zřetelné stopy únavy, vyčerpání, u některých i apatie. Hlouček nováčků ohromeně zíral na neuvěřitelné divadlo.

Jakmile prošel vchodem konec útvaru, táboráci znovu přiskočili k bráně a zaběhnutými pohyby ji uzavřeli. To už první pěťice připochoďovaly na úroveň kuchyně a brigádyr dal povel k zastavení. Od velitele eskorty převzal klíček a odklusal dozadu odemknout zámek. Zatímco svínoval lanko, vězni se rozestoupili a zaplnili přes polovinu nástupiště. – Ranní směna byla početně nejsilnější.

Ze strážnice vyšla dvojice táborových bachařů – to znamenalo, že může začít sčítání. Napřed proběhli kolem

– 169 –

JAK SE CHODÍ V LANĚ

nehybných muklů táborák s brigádyrem, po nich to „vzali na čisto“ příslušníci. Počet kupodivu souhlasil hned napoprvé. Ozvalo se hlasitě: Rozchod! – a proud mužů v černém pomalu mizel v sušárně. Tam se nacházela také nevelká umývárna. Odtud, již převlečení, odcházeli na jednotlivé baráky.

Po odbavení ranní směny došlo i na skupinku nováčků před strážnicí. Nejprve se ozval táborový rozhlas, který vyzval starší prvního a druhého baráku, aby se dostavili na „bránu“. Když přišli, odvedl je táborák k přeshlapujícímu hloučku.

„Dva půjdou na první barák, tři na druhý. Až je ubytujete, tak mně přijďte říct, kdo je na které světnici.“

„Vý už o nich Miky?“

„Ne. Zastavte se u něho. S ranní směnou půjdou na závod. Všichni mají áčko.“

„Dobrá. – Hoši, vezměte si věci a jdeme!“

Přes nástupiště přešli do kanceláře, podřízené referentovi, co měl na starost „pracovní nasazení“. Miky si je od stolu změnil přes kulaté brejličky.

„Nováčkovia?“

„Vidíš. – Zapiš si je a dej jim čísla pro lampárnu!“

„Dobře. Čo stravenky?“

„Jako obvykle. Zatím dvojku.“

Miky reprezentoval na Nikolaji maďarskou šlechtu. (Českou jeden ze Schwarzenbergů.) Chytili ho při přechodu hranic. Při výslechu na něj estébák řval, že se chtěl s pistolí v ruce vrátit nazpět. Miky, s mírným úsměvem a bohorovným klidem, mu svým pomalým způsobem odpověděl: „To by som bol ako lastovička, ty sa tiež vracajú naspäť.“

Dostal patnáct roků. K manuální práci se naprosto nehodil. Několikrát se ho pokusili zařadit do „výrobního procesu“, nakonec to vzdali. Miky měl vynikající hlavu – znal

– 170 –

NÁPRAVNĚ PRACOVNÍ TÁBOR NIKOLAJ

z paměti všechny mukly na lágru nejen podle jmen, ale i podle čísel lamp – tak mu světili funkci táborového „šichtmajstra“.

Od Mikyho je odvedli ubytovat. Vaška a ještě dalšího nováčka si vzal s sebou starší prvního baráku retribučák Götzl a hned je rozdělil na světnice. Vašek se ocitl na šestce, odkud byl výhled na kuchyň a kus nástupiště. Velitele tu dělal Brňák Karel Singer, politiký, s poněkud frajerským vystupováním. Než přišli ostatní od oběda, stačil Vaška krátce vyzpovídat. Dělal se to tak běžně, muklové si museli ověřit, kdo mezi ně přišel.

Osazenstvo pokojů tvořilo pestrou společnost. Mimo tří retribučáků samí političtí. JUDr. Jan Hanousek, MVDr. Josef Kranda, letec Láda Slánský, nejmladší západní voják Karel Kryštofek, drogista Mirek Nevrla, studenti Karel Šťastný, Láda Helmich, Venca Petr, další letec Lubor Schreier se 72 lety trestu, rolník Láda Júva, dělník Franta Nádvorník, Mirek Košťál, Franta Říha, Vojta Dvořák, možná že i někdo další. Z retribučních brněnský Němec Alfred Langer, terezinský bachař Alfred Bornemann a esesman Theodor Smrtschka. Byla to dobrá cimra – a nejeden zajímavý osud.

„Postel tu volnou nemáme,“ informoval Vaška velitel. „Než se něco uvolní, poděls se s někým, kdo půjde na noční směnu. – Máš hlad?“

„Ani ne. Něco nám dali v poledne na ústředáku.“

„Z okna vidíš na vchod do kuchyně. Jak budou kuchaři končit s obědem, tak tam naklusej s ešusem a řekni, že jsi nový. Určitě ti něco dají. Jídlo se v kriminále bere, kdykoliv se dá.“

„Já tam zajdu.“

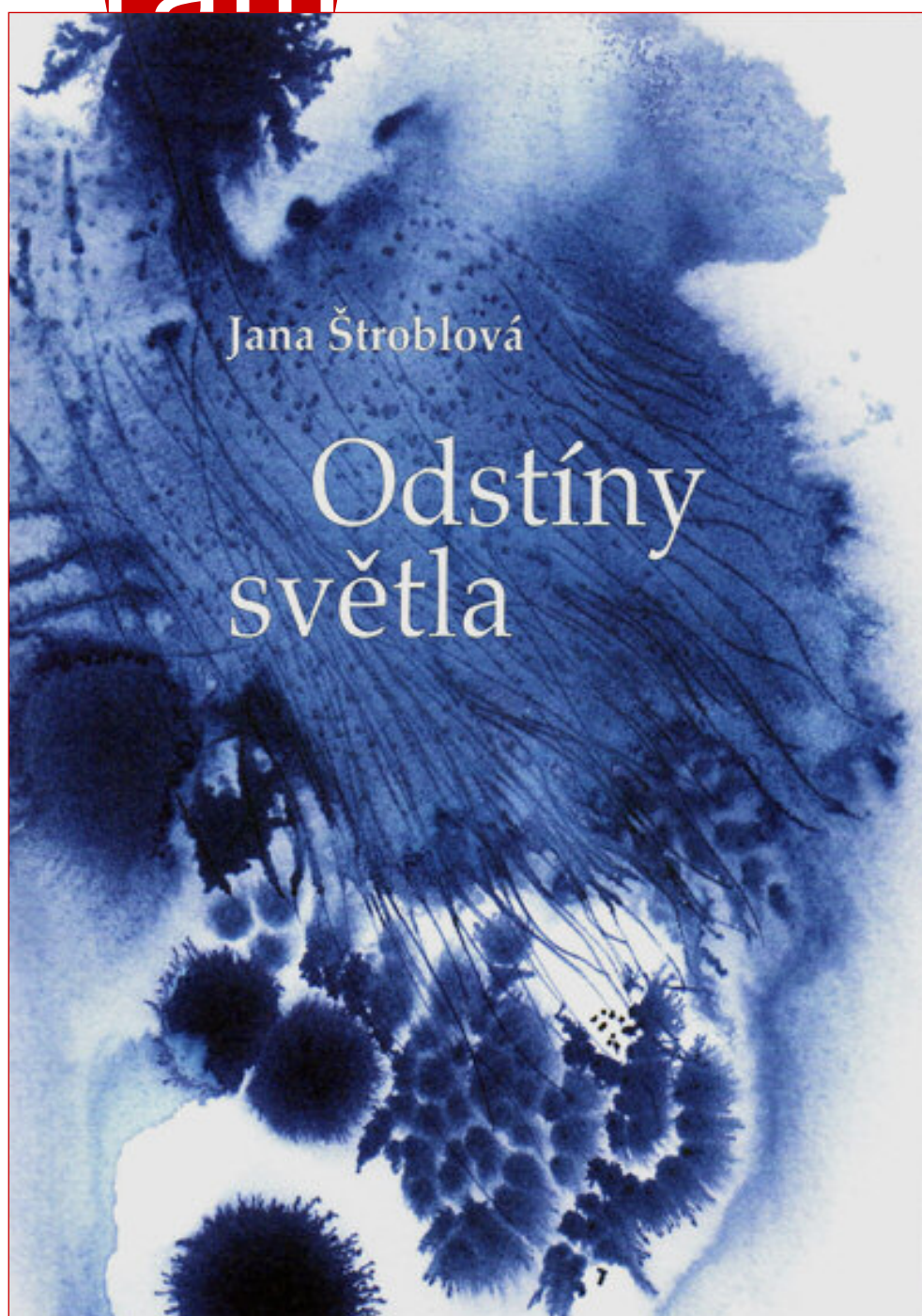
„Tady jsme se po té dlouhé odtučňovací kúře pořád nestačili řádně zasytit,“ řekl na vysvětlenou Karel.

– 171 –

Odstíny světla

Jana Štroblová

Fialová

Tady, kde jsem a nejsem,
cítím dech Stvořitele.
Potáhl horu vřesem
jako posvátným dýmem...
Ale se šípem lítosti v těle
dnes jeho dílo přijmem;
dřív bývali tu i vlci,
dřív dobrá voda tu tekla,
dnes marně z ní jedinký hlt chci,
jsem-nejsem a jsi-nejsi.
Nad zmarňenou krásou pláčem.
A mají zmizet i lesy
do horoucího pekla...

Pod čí ochranou budem, pod čí?

Obvažte krajinu fáčem
a zastřete Bohu oči.

Oranžová

Kdo za mlhou-mžítkou voní mlékem kozím
a cáká nejteplejší ze všech barev?

Podzim.

Na bramborových polích hoří nať.
Je čas trhlin v mračnecích, je čas vzpomínat.
A na hřbitovy, chrámy, sochy, bysty,
na všecko padá oranžové listí.
(„Vybavíš si ty tažné...
motýly monarchy,
co si je plnými hrstmi Noe bral do archy?
Bylo jich jako listí...“)
I plamen křídly tleskne,
když letí z doutnajících nati k výšce teskné,
které se točí hlava kroužením jestřábím.
Z těch dob máš trpko v krku... od trsu jeřabin?

Pohřbili nám zem pod vodou – a kde jsi ty byl s archou,
když potápěli zvon? I s věží, patriarcho!
I s jeřabinovou krajinou...
kolik nám bylo? Dvacet?
Vyměnili ji za jinou.
Už není kam se vracet.

Připravil

Milan Hrabal

Útlá sbírka Odstíny světla –
prvotina nakladatelství Theatrum
Mundi – přináší starší i nové básně
Jany Štroblové o barvách. Souznění
barev a slov ve verších básnířky
i v tušových kresbách Vojtěcha
Kemennyho. Od veselých jarních
odstínů až po závěrečné šero.
Výtvarník i nakladatel j jedné osobě
vybral dobře. Tato sbírka patří
k básnířčiným nejkrásnějším
opusům. Vítejte nové nakladatelství
a přejeme ještě hodně dobrých
a krásných knih. A protože stále
v nás je letošní horké léto, vybíráme
z nových básní ve sbírce ty
s barvami syté zralosti.

H

udba p

Nesmíš na mě sahat

Zuzana Gabrišová

Zuzana Gabrišová, foto Barbora Trnková

duben

smrt pod jazykem. smrt ve stínech na zdi –
nejkrásnější světlo dne.
ukládáš hady v sobě k spánku, šustí
rudými granáty ředěného vína
lenivé krve. hrdlička odvážně sedá
na špici stromu a volá.
je mi jedenáct, v mé hlavě je poledne na
dvoře.
přitom se slunce kloní níž
a stále
stále zapadá.

osiřelý

když jsem se zeptala, jestli ti chybí
řekls: ano. mohla jsem se na tebe dívat
protože jsem vás nikdy neviděla spolu
protože nejsi vůdcem mé
smečky.
vyklízíš po něm věci – i já jsem
znala člověka, který věřil tomu, že nashromáždil
jmění. teď je ti to trochu líto
trochu jsi rád – nějaké zásadní činy
čekají i na tebe, ale nemáš syna
jako měl on.

nesmím na tebe sahat
nebo zvlčíš
z přemíry ženské krve.

sebevraždy

a vespod úzkosti dveře, které jdou otevřít
jen zcela zastaveným srdcem. prohmatneš
do prázdna a tam je:
několikanásobně větší, než jsme si kdy mysleli
strmá, srázná
tišší než cokoli –
ale už se neotočíš a neběžíš nám to říct
už se nemůžeš otočit
a my nevíme, zůstáváme němí.

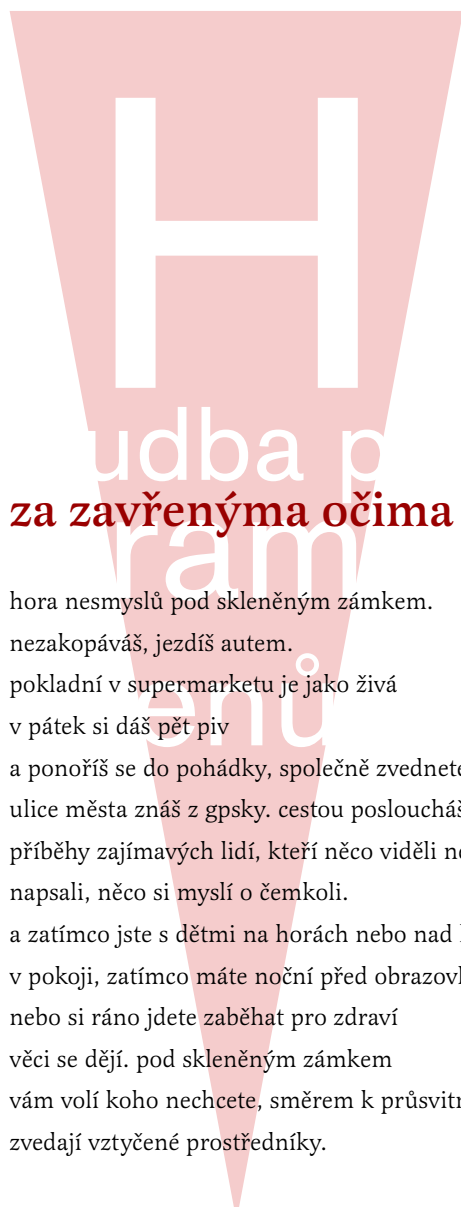
transky

můj syn je lesní víla
po večerech tančí mezi slovy, mezi slinami
s květinou ve vlasech odchází a vrací se
s modřinou ve tváři, natrženou sukýnkou

je pozdě, už přijď domů, nelíbej se s každým, kdo
se usmívá, je pozdě, ještě nejsi doma, nejezdi aspoň
sám v tramvaji, nečekej na stanici metra, nechoď aspoň
přijď už domů!

tančí lesní víly, ťukají o sebe těla a nikdo z nás
už se jich doma
nedočká
sukýnky roztržené, pocuchané vlasy a křehká vílí srdce
studená
studená

Zuzana Gabrišová (* 6. 6. 1978)
vystudovala anglistiku a bohemistiku na
Masarykově univerzitě v Brně. Dva roky
učila angličtinu na základní škole
v Brně. V letech 2006–2013 byla
mniškou v jihokorejském zen-budd-
histickém klášteře. Po návratu do ČR
pracovala necelé dva roky jako
pečovatelka. Letos dokončila doktorský
program Česká literatura na Univerzitě
Palackého v Olomouci, předmětem
jejího zájmu byly a jsou české básničky.
Vydala sbírky: *Dekubity* (pod pseud.
Vojtěch Štětka, edice Tvary literárního
obtýdeníku Tvar 2002, č. 19); *O soli*
(Větrné mlýny, 2004); *Těžko říct*
(Weles, 2013); *Ráno druhého dne*
(dybbuk, 2015; e-kniha). Edičně
připravila výbor poezie Simonetty
Buonaccini, který vyšel pod názvem *Na
chůdách snu* (dybbuk, 2016).
Připravuje antologii českých básniček
20. a 21. století, kterou plánuje vydat
nakladatelství Větrné mlýny.

za zavřenýma očima

hora nesmyslů pod skleněným zámkem.
nezakopáváš, jezdíš autem.
pokladní v supermarketu je jako živá
v pátek si dáš pět piv
a ponoříš se do pohádky, společně zvednete hlasy.
ulice města znáš z gpsky. cestou posloucháš v rádiu
příběhy zajímavých lidí, kteří něco viděli nebo
napsali, něco si myslí o čemkoli.
a zatímco jste s dětmi na horách nebo nad kostkami
v pokoji, zatímco máte noční před obrazovkou laptopu
nebo si ráno jdete zaběhat pro zdraví
věci se dějí. pod skleněným zámkem
vám volí koho nechcete, směrem k průsvitným věžím
zvedají vztyčené prostředníky.

nikdy se nedozvíš, koho to vlastně za pár desítek let
zcela nahradí roboti. nikdy tě nenapadne
že „katolická morálka nepřipouští výjimky“.
dalších třicet let si nevšimneš
domova seniorů ve vedlejší ulici, z něhož
nikdy nikdo
nevychází.

velikonoční mystérium

v láhvích po mandlovici květiny
růžové a bílé květy ze stejného stonku, jak
se to stane
křehké okvětní plátky, ty
nejkřehčí – a matce k svátku nedávám
nic, nemá telefon, do bytu málokdy někoho pustí
nejmladšího bratra, který mě ve dvaceti po operaci
mandlí oslovil: mami; ona tam nebyla

letos studené Velikonoce, ale naučila jsem se
poznávat strnady
teď už nepřilétají, stromy jsou plné ptáků
které neznám

(poslední dva havrani přelétají na Velký pátek
mají naspěch, možná nějaké zprávy)

dnes se mě nedotýká jeho smrt jako dřív
ani hřbitovy se mě nedotýkají
ale hlas vojáka vyprávějícího, jak byl
znásilněn štětkou od záchoda
pořád.

únorové kosti

drobné žluté hlavičky
zmrzlých orsejí
a je to málo být ironický
a je to málo být zcela upřímně
po krk v moři
existenciální trýzně

na záchodě První brněnské vysvětluju milému
ženskému hlasu z Člověka v tísní
že až budu zase mít, sama se ozvu

není toho tolik
kašnu na Obilňáku nechávají chrlit vodu
a tvořit libovolné ledové útvary
to je krásné

můj mladší bratr by chtěl, abych hodně
vydělávala – pak si s tím dělej, co chceš
třeba si to rozdej, říká
tak k čemu mi to bude, tak strašně vydělávat
a pak nevědět
tomu dala, tomu dala a ten utíkal
někam se schovat –

kolik rukou při celodenním popocházení městem
za těch pár posledních dnů
mrazem zbělalo...

sjednocování kategorií

mimo mé oči svět mizí.
zbyla tu červená plechová střecha mezi
holými větvemi, balkon, na který lezu oknem.
velká, velká šedá obloha, zleva
doprava a zpátky. jediný zvuk
který zbyl, je uvnitř ledničky.

kam jinam bych šla. vyčarovat známé tváře
z nebytí, přimyslet pár lidí na ulici
pár aut, pár lamp, pár dětí na kluzišti.
zapomenu na moře – a není. jednou
zapomenu slova a vrátím se mezi améby
mezi pulce a rosol nevylihnutých žabích vajíček.
do té doby

havran a jacísi maličcí ptáci
přelétají mi za okny.

soumrak

proházet se odpadky očekáváníí
až zbydou
jen sebevědomí prosincoví havrani
s vlnkou na konci křídel –
tak plachtit, tak mít prostor
a jistotu.
navzájem provázané kusy masa vytrhují se –
manželé, přátelé, rodiče, děti....háčkujeme se
a vši silou svých představ
táhneme...

smutek je poslední havran v hejnu.
šedé nebe chladí oči
znavené vánočními světly.

Naposledy Marek Blažíček

Jedeme vedle sebe. Noha nohu mine. Mlčky se jeden druhému vyhýbáme pohledem. Držíme se za ruce, ale spíš pro to, abychom se nerozprchli na opačný konce časoprostoru než jako důkaz nehynoucí lásky než jako důkaz čehokoliv, co by připomínalo lásku.

To je v prdeli, bliká mi v hlavě.

Proč mě chce doprovodit domů? Zrovna dneska... Jasně, doufá, že se něco stane. NĚCO! NĚCO, kvůli čemu si padneme do náručí a budem si říkat, jak se milujeme, NĚCO, kvůli čemu jeden z nás dostane záchvat smíchu, kterým nakazí i druhého. Ale sama musí vědět, že pravděpodobnost shody s filmem pro opuštěné ženy je asi jedna ku milionu. Byla by vyšší, ale to bych oním „hrdinou“ nesměl být já. Já totiž romantický konce vždycky poseru.

Těžko říct, kdy se to začalo kazit. Kdy se ten vztah stal mršinou prolezlou červy. Člověka v těchto situacích spíš napadne, jestli byl někdy něčím jiným. Je to sakra nefér, uvažovat takhle... Jasně, že v tom byl náboj, ať už se to teď zdá, jakoliv nepředstavitelný.

Tak si tu spolu mlčíme. To ticho není trapný. Ne. Je prostě prázdný.

Zabijte mě někdo, prosím, říkám si skoro nahlas.

„Na co myslíš?“ ptá se ona.

Bože můj, to jako vážně?!?

„No tady... ty nový Avengers jsou fakt super!“ přepnu násilně do nadšeného módu.

„Hm. Aha.“

Evidentně to nezabralo. No jo, jak by mohlo? Když to běželo v kinech, ona někde v tramtárii obdivovala důležitost slunce. To zase nedoceníím já, je-likož jsem moc povrchní. Ona je přeci někde dál. Povznesená nad všechno, chápeš... Fakt jsme si někdy měli co říct? Zajímavý...

Dojdeme k baráku, kde bydlím. Pusa, ahoj a jdu. Teď! No tak, teď! Tak už to udělej, no ták! Objímá mě, začíná mě líbat... Proč? Proč? Proč?!? Když se mi podaří svůj sosáček konečně vymotat z jejího, řeknu něco jako ahoj a konečně jdu. Říkám si, že si teda asi v brzký době napíšeme, že takhle asi ne... Vzápětí mi dojde, že jsme opravdu generace degenerace, když už si ani tohle nejsme schopný říct osobně. Po x letech, co jsme okolo sebe kroužili a posledním půl roce, kdy jsme spolu byli. Můžeme si gratulovat.

Bude to esemeska, nebo zpráva na Facebooku?

...

Po týdně zjistím, že to nebude asi nic.

Rozchod tichem, taky fajn. A taková to byla láska!

Rozsvítí se mi displej telefonu. Volá kamarád: „Čus, vole, nezajdeš dneska na pivko?“

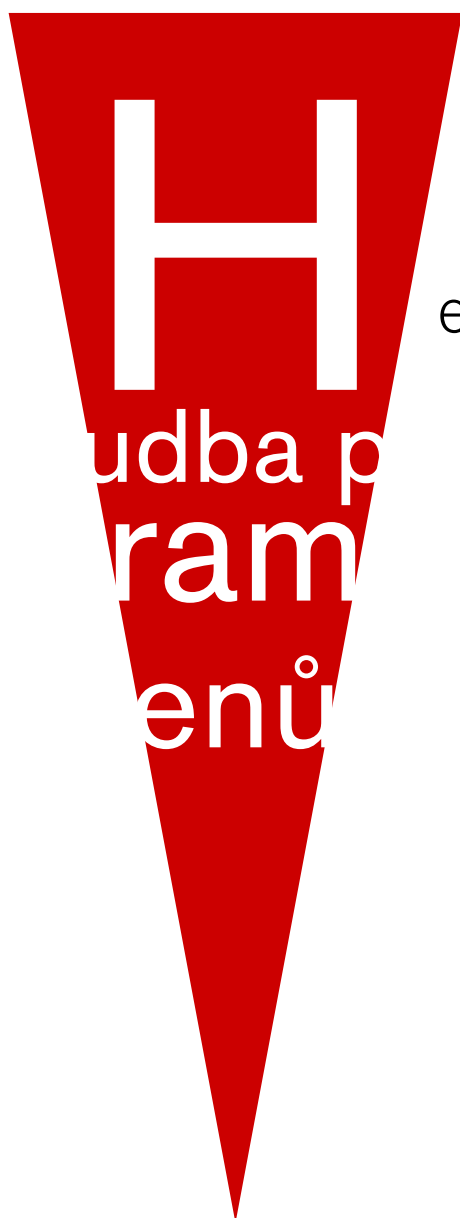
Zajdu.

Doba sice pokročila, pro samou lásku si už ani nenaťukáme esemesku, neotevřeme messenger, ale pivo bude vždycky jistota.

Organika

Úryvek z Nekropotence,
eschatologického prozaického pásma

Vojtěch Němec

Myslím, že mě nemáte rádi, roztodivní čtenci. Tuším, že snad po mně, kuchtíkovi, chcete kus masa, opracovanou flákotu nějakého hovězího prasečího tuleního, a přitom si dovoluji servírovat vnitřnosti i se vším tím kolem, což, přiznávám, je podfuk a krádež a zlodějina při takovém očekávání, leč nic jiného neumím – nutit našince ke kaniibalismu, to je vlastně zločin, přitom se jen navracím k sobě a rád s sebou strhnu i další nešťastníky, a tak se strháváme navzájem k nám samým, až si v těch hostinách připadneme jako noví, zbrusu laminátoví trimalchionové radost ochutnat: a na přetřes nepřichází pouze raw a trendy a hip sleziny, játra, střeva, žaludky, tračníci, bránice atd., ale i leccos zvnějšku; svalnatá noha, kus prstu, ba i ten nehet by se do spojitých břich vešel, lalok i lolok kůže.

•

[Lolok, dámové a pány, je útvar zcela podobný přívěsku mozkovému, až na to, že tělu nepřináší žádný užitek či úlevu při nemocích. Vyměšuje jaksi z pudu sebezáchovy toxin, jehož psychotropní účinek je žádoucně následující: nutkat představu, že organismus je naprosto, ale naprosto zdravý, přestože průvodní jevy tomu nenasvědčují. Lolok

tedy, aby se zachránil, odvedl pozornost čidel a myslidel od loločího vyříznutí chirurgem šikulátem, navozuje iluzorní pocit pohody a zdravotní bezstarostnosti (o patologických změnách chování, jež by znalec sebejistě označil za „záchvaty úlevné idiocie“, se raději příliš nerozepíšeme, neb bychom útlocitné povahy zneklidnili a po vzoru knih o trampotách domácích lékařů autodiaktů sugerovali podezření, zda ten či onen nějakého toho loloka kdesi přirostlého nemá – třeba v podpaží coby nenápadnou žlázku poustevníci nebo snad za oční bulvou, jakby parazitického mlže ženistu, protoč se utvářejí halucinace či poruchy vizu z důvodu tlaku na nerv, tak je to rozmlé učené, až kdejaký sapiosexuál toužebně zachrochtá a omdlí), a přitom se snadno může stát, že dotyčný může ignorovat zdánlivě škodlivou chorobu, syndrom či rýmičku, kterážto může přerůst (a to doslova, do písmene i do numera, ve všech možných směrech a pádech, až se sami stáváme obrůstavnými, ba jednou kolosální kolonií cizotvarých buněk!) v cosi zcela blízce terminálního. Uhynie-li takový zdravím překypující idiotek, totiž pacient (který se vpravdě, uznávám poznámku příkladných hnidopichů, „pacientem“ nikdy nestane, neb lékaře

Achich-ách &
jémíne, být tak
milosrdným
kinedrilem,
humoristikou
snovou, a proč
jako, he?, no
protože se má
číst do spánku
a taky v něm,
tam se všečen
špín
a pochybnost
o tnás a zmar
a tfalešná hrdost
a sebelítost
ukládá, z něho
se povstává, aby
se o všem
možném dumalo
a psalo a tnad
napsaným
rozumovalo,
jistěže tak!

až hystericky, násilně, pěnivě a hubatě až za samu hranici zákona odmítá), odhřeze se lolok lstivý a mlžím krokem si najde hostitele nového, dosud nemocného zdravím. Ovšem pozor, budoucí medikové: nejedná se o parazitickou entitu, jak bylo řečeno v metaforickém náznaku, nýbrž o *nomádský orgán*, jenž tu mezi človíky má vždy své místo, náruče otevřené, ústa dokořán atak-dále – hovoříme proto spíše o tzv. *lolokismu*, neb jedná se o dobový, možná civilizační, pokrokový fenomén, pan-syndrom, nikoliv o lokální úkaz či ojedinělý casus.]

•

Pěknoučké, libochutné, chtělo by se mlasknout, avšak dovolme si namítnout, že přílišná metaforika může taky unudit k zesnutí v čtenářském ušáku, a když rekovný milovník čtiva zatne čelist a nezesne a promačtetí se pralesem metaforické sítě, lze se jí alespoň unavit – ostatně jako každou sugerovanou meta-kognicí. Achich-ách & jémíne, být tak milosrdným kinedrilem, humoristikou snovou, a proč jako, he?, no protože se má číst do spánku a taky v něm, tam se všečen špín a pochybnost o nás a zmar a falešná hrdost a sebelítost ukládá, z něho se povstává, aby se o všem možném dumalo a psalo a nad napsaným rozumovalo, jistěže tak!

„A to je žůžo zas, vid’? To si tu zas břichomluvíš, a přitom to nikoho nezajímá, leda tak tebe, nulo!“ lomcuje se mnou slovy (s razičským třísk na „žůžo“, „nikoho“, „nulo!“) a fyzikem (špinavými, černavě melasovitými nehty se mi zarývá do ramen, škube jimi, anebo čímsi chapadlovitým, chobotnatým nebo tykadlovitým nebo já-nevím-jakým mi škrtí hrdlo – skutečnost je siice totálně jiná, velice velmi abstraktní, dalo by se říci; však se taky nacházíme v zásvěti, v doméně kocoura Bombiče; nicméně tohle vyprávění je krom mnohajíného přepis do konvenčního jazyka, analogicky k tomu se jedná o převod do známého systému metaforicko-synekdochického, jak jej každé dítě každý školák každý produktivní, nelolo-

čí orgán poznává, fixuje si, užívá a z něj plytce derivuje).

Skutečnost, tu nahou formu věcí, jež se v Postmortálii dějí, je možno podat třeba takto:

„*/-0^~aš)“

(anebo si představme libovolnou, spontánně utvořenou malůvku rodu „expresivní abstrakce“, abychom pozlobili bojovníky se snobismy všech druhů)

A vskutku: leccos se děje a cokoliv se zároveň neděje anebo dít natruc nechce.

Nedění.

Tedy v tom banálním, kramářském, veksláckém smyslu. Neděj přeložíme jako D-Ě-J

či „dynamiko“ textu J-E-Ď!

abychom si ponechali něco z všivé lidskosti, zavzpomínali na to, jaké to bývalo cítit se člověkem:

Jedna z Múz; sliznatá, hlavonožská, bublavá, vyvěrele mokvavá (asi jako poklad žláz z hloubi bažin vynořený), lepkavá jako rosnatka pokojová, kluzká, hladká, někde i štětinačka-strupavka, jak vnímavé čtenářstvo jistě pochopilo ze zmínky o chapadlech aj. tajemství těla, ačkoliv si lze položit metafyzikální otázku, zda mají vůbec těla – možná těla emoční, nebo snad astrální, kdo-ví-ať-si-trhne –, ale to chorobně odbočuji.

Nuže: jedna-jedno-jeden z nich mě vyrušila z blekotání, alkoholického usebrání nad životy mých bližních, nad vlastním do-sebezahledáním (jsa jakýmsi rosolnatým, drogami percepce roztřeseným narciskem, až mi je hanebno, leč hezky hanebno), a pokračuje v burcování:

„Tak pěkně ses rozpovídal o tý své rodině, učtila jsem z toho konečně náznak literatury,“ ucítím zápach exhumovaných hrobů, neb slyším, jak se nadechuje,

„proto,“

a výdechem dí, „... že písemnictví dělaj vítězové.“

Dunivé mlčení, tak dlouhé, tak krátké. „A poraženci, trdlo a blbenče, ti leda kydaj

hnůj!“ proráží jej drze, nesmlouvavě, jako by triumfovala, sama se vtiskla do dějin – jaksi násilně, nazapřenou. Nezbývá než se hájit, protože nejapný pud sebeochrany mi zůstal i po smrti, asi chyba systémová, a proto omluvená, neb systém chyby sám od sebe generuje, aby se reguloval, udržoval se v přirozeném pohybu, přeměně v nad-systém systémů (což je i kterékoli „vyprávěné“, krásíme pokaždé, když si leccos fabulací permutujeme, jen to v mrzké mortalitě zapomínáme, abychom si ulevili od komplexního a aspoň trochu, náznakem „žili“ jako automaty na chování na prožívání na myšlení na povídání...); nezbývá než odmlouvat:

„Komu říkáš poraženej, erýnie nedomrdlá? Odgdy nám jde o výhry nebo prohry? Odgdy je psaní, i to blbje mý, závod? Předejhnat ostatní, bejt na špici a svítit jak čínskej bůžek srandopytle? Nejde mi vůbec vo nic, možná jen se vozejvat, že tu eště sem, že mě to nezabilo, hele, že sem se přežil a že sem to upřímně Já, jakkoliv zbytněj, nahraditelnej, páč každej můžem nahrazovat cokoli, když to samo de, když to nák zapadá, že jo. To máš jako s příběhama – žijou si jak chcou a dovedou, ale ty, jako jejich herald nebo co, je taky nějak chceš... chceš, aby ti tak nák posvym patřily, k tobě a dík tomu i nám všem, rozumíš, no a to jsou ty čárymáry fabulace a autenticity individuality zároveň, nebo jak to popsat, to kouzelný, co omračuje a voživuje, když to teda zapadá a samo de...“

Kecám a najednou vidím, že z dialogu je monolog a z monologu snad pásmo vyprávěčské nebo co, a ucítím v zátylku výčítku, jestli to, co je tu otisknuto, je vůbec literatura, zda to je komukoli (bez)cenné, a zároveň docházím k přesvědčení, že takové úvahy je bezpředmětné rozebírat, že to je přeci zodpovědnost čtenářská či kritická, nikoliv autorská, jako ostatně všechno. A tak monologizují či pásmují, podobně suverénně jako jezdívá v tanku velikém jak celé státy, celé geomorfologické útvary náš bájný či

vybájený kocour Bombič. A tu a tam pásem vyorám kdejaký pozůstatek po neznámých životech, vyhloubím jeskyni, kterou někdo za pár tisíc generací nazve přírodní rezervací a bude se tam koupat a rekreovat a všemožně si užívat.

A tak radostně pásmuji, neb vzpomínám, že vyprávění o mé rodině je takňák nesoustavné. Už o mnoho odstavců dříve jsem chtěl pojednat o zákulisních margináliích mých tet: veskrze combrayská teta H. je automat na vzpomínání a stěžování si, jak bejval svět eště v pořádku, a proto jsme byli mladí a krásní, a ty ani nevíš, Dvojto, jaká to byla krása, když jsme popíjeli a randili a smáli se na barových stoličkách a pak z nich i padali na hromadu, to byl rumunskéj koňak, jak vono se to menovalo, a to ti byla taková dobrota!, už dneska neseženeš, ti hajzlové z tebe sedřou každou korunu a i vo tu důstojnost lidskou tě připraví, to jsem si takhle objednala novou kancelářskou židli, nosnost sto padesát, naklikals mi ji, a do dvou týdnů, nekecám, aha, tak do týdne mi ty kolečka praskly, letěla jsem jak balvan, eště že byl po ruce telefon, musela se doplazít, a M. byl po ruce taky, chválabohu, tak přišel, zrovna dospával po noční, to se dneska tak votročí, a zvedl mě, chudák, eště že jsem si při pádu nezlomila ruku, i tak chromou, vid že mi pak strčíš mouku do kredence, nedosáhnu tam, tak von mě zvedl na gauč a tam jsem se rozvalila jak ta zpěvačka cigošská, jak si ji vykrmuje ten pasák za městem, a přitom všelijak vynalézávě zneužívá a týrá ty debílky, jak je rozkradl z ústavů, a ti mu pak posluhují, čubiny dělaj, kafčo navaří, kořalku nanosí, když je vzácná návštěva, třeba pán šrotu, jak si říkává, přijel si obhlédnout, co že se válí na dvorku za sběrnou surovinu, aby si to mohl naložit a odvézt, a zmerčil ji tam mezi polštářema, něco jako harém, ale v jedný vosobě, snad tři měňavý, kdekoli votvíratelný metráky živý váhy to má, černý zlato, říkávalo se jejímu hlasu, však i satirikům za to stála, jak o ní natočili reportáž

Odgdy nám jde
o výhry nebo prohry?
Odgdy je psaní, i to
blbje mý, závod?
Předejhnat ostatní,
bejt na špici a svítit
jak čínskej bůžek
srandopytle? Nejde mi
vůbec vo nic, možná
jen se vozejvat, že tu
eště sem, že mě to
nezabilo, hele, že sem
se přežil a že sem to
upřímně Já, jakkoliv
zbytněj, nahraditelnej,
páč každej můžem
nahrazovat cokoli,
když to samo de, když
to nák zapadá, že jo.
To máš jako s
příběhama – žijou si
jak chcou a dovedou,
ale ty, jako jejich
herald nebo co...

...to jsem si takhle
nechala od tety B.
koupit husu v akci,
měli ji mraženou,
a vona mi koupila
kachnu, to víš, já si na
maso potrpím, však
naše rodina lovila na
Jihu pro knížectvo po
generace, každou
chvíli koroptev, každou
chvíli zajíc, takže děda
se taky naučil stahovat
z kůže, natahovat, no
to jsme si pošušňávali,
mastný huby měli
a sousedi vodvedle ten
mlaskot jen závistivě
monitorovali skrz
vokna, ti měli ale své
králíkárný a zeleninu
a krmivo a vydělaný
kůže, ale zajíc není
žádný králík, to se ví...

nebo co to bylo, tak jsem tam ležela jako vona v polštáři a culila se jak měsíček na hnojí, jo, do smíchu mi bylo, ale M. se nesmál, prohlížel si to dílo se židli, urvaný jako bys rozřízl frézou, to musím reklamovat u těch hajzlů, co sedrou i duši, honem telefon, vyřídít zařídit, říkám, žádný kolečkový křeslo zdravotní nebo co nechci!, musím na něj křičet a ten úsměv mě tentam přešel, křičet, aby věděl, nejsem žádnéj lazar nebo chcíp-lotina, to teda ne!, do eldeenky jediné až tu pro mě nikdo nezbyde, takhle to zvládám s telefony a internety, navařím na oplátku řízek prasečí, květák, bůček v trojbalu a bramborový placky, i když babička, ta to uměla jináč, ty její vdolky, ty její šišky, jak říkáme těm koblihovým panenkám z ráje, jednou do huby, a už tam máš druhou, mls jedna báseň; to jsem si takhle nechala od tety B. koupit husu v akci, měli ji mraženou, a vona mi koupila kachnu, to víš, já si na maso potrpím, však naše rodina lovila na Jihu pro knížectvo po generace, každou chvíli koroptev, každou chvíli zajíc, takže děda se taky naučil stahovat z kůže, natahovat, no to jsme si pošušňávali, mastný huby měli a sousedi vodvedle ten mlaskot jen závistivě monitorovali skrz vokna, ti měli ale své králíkárný a zeleninu a krmivo a vydělaný kůže, ale zajíc není žádnéj králík, to se ví, Dvojto, zvěřina, to je vždycky svátek, když se kůrčička rozpadne na jazyku ještě než ji skousneš, masíčko rajská mana, rozplýval by se náš farář, ten se rád pozve na oběd, ale zvěřinu nedostane, leda tak kančí pajšl a běda jak pohrdne!, každou chvíli bažant, každou chvíli kančí, jelení, srnčí hody, až chalupu obklopí celá smečka psů i s utrženýma boudama jako uprchlí trestanci s koulí na řetězu, hehe, to jsou nápady, vid?, no takže jsem holka vlastně z vesnice, a když mi před lety, kdy jsem ještě litala jak mūra po svejch, kolega přinesl ušáka, že se poměju, tak to byl asi stoletý zajoch s prašivýma ušima, to poznáš, no a takový kusy maj jakoby zpu-chřelý, tuhý maso, nemastek neslanek, jak bys možná řekl, tak jsem mu ho vrátila (už

se do něj pouštěl hmyz, mokvavá plíseň, ti sežerou všechno, ani nemrknou, tak ho asi vyhodil), že přebytky neberu, no a on přespříště dotáhl že sorry jako mladýho krásnýho atleta s běhy jak zátopek či co, až mi bylo líto, že ho někdo picnul a nenechal dál šířit takovej fajnověj genetickéj materiál, řekl bys asi, tak jsem ho tehdy upekla a bylo žůžo labůžo, že psi i lidští tuláci se nalepili na barák a olizovali omítku, až taková vůně to byla, že se vsakovala do nemovitostí, pár se jich lstí a ostrým loktem dostalo dovnitř, na chodbu a museli jsme je zmámené všechny nechat utratit a neutralizovat deratizační četou, tak jsme si pošmáklí a kousky toho atleta nám zůstaly mezi zubama, mňam, že jsme si pro zachování dobré chuti pár týdnů nečistili zuby; to jsme si takhle dávali do trumpet, když M. našel v lese celou rodinku surovek – panečku, boule velký jak melouny, slupku jsem musela loupat pilkou na železo nebo dlátem, na porcování použít majzlík a kladivo a rámus jako při zpívání, co mívaj cigáňata kol dušiček, Dvojto, to byl, že v okolí museli volat policajty, obcházeče-gde-se-ruší-vobčanskéj-klid a ti pak říkali ó ho hó, ahá, paňmámo, pohoštění, to my rádi, a tak dostali kafe a smaženou surovku-rychlovku cinky-cink, trty-trt a štamprdlí čehosi podomácku pěstěnýho pro zachování dobřejch vztahů mezi plebsem a lidma vnitra –; musel pro ni s trakařem nebo s nůsí nebo už nevím, jak to pobral, trakař nebo vlastně rodněj vůz téma plodnicema přetíženej, že se sotva vlekl, plazil se tak dobrou dvacítkou, až auták předháněli ti rychlejší z důchodcovskéj skevendžrů, jak bys je nazval ty, a zlomyslně nám mávali celí ověšení potravinama, co zvostaly na vocet a ušlechtilou plíseň po kontejnerech, jako by to bylo teď: mávají v letu, mušky chytají do bělm, lapají je ústy a polykají co by předkrm, když volají ahóóój, lovůůů zdáár!; plodnice surovky není lehký najít, to si piš: jsou období v roce, kdy i s podhoubím vandrují za lepší půdou a vůbec živinama, takže je vlastně nesbíráš jako masáky jako

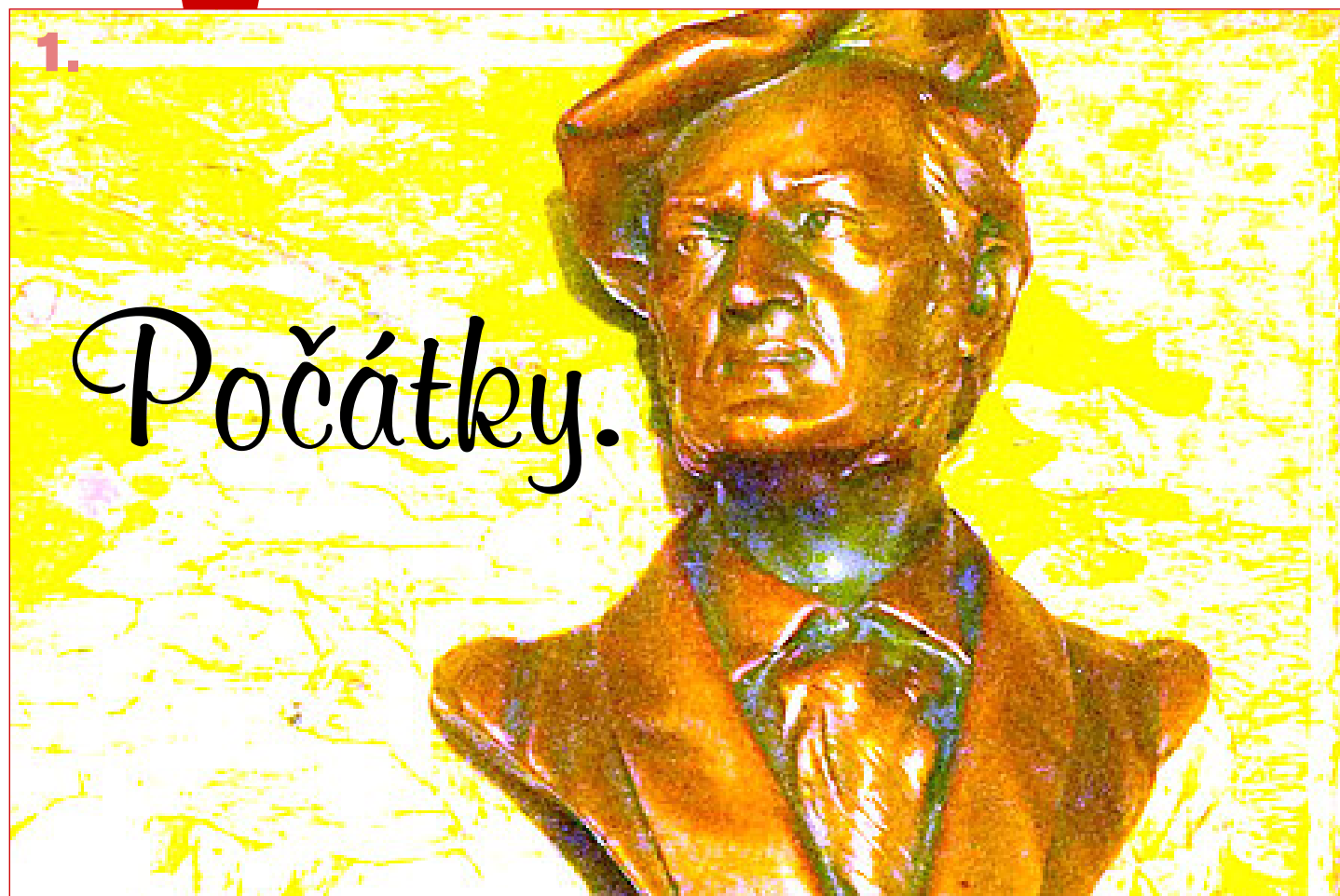
bedly jako hříbky jako lišky nebo jako holuběnky, ale chytáš je jak uondaný zajíce, i když při vodsunech bývaj pomalý jak šneci, ne ušáci pomalouši, a krom toho plodnice vyraší tak jednou za generaci, pokud teda vůbec, a ani nevíš, kde; chuť, pokud se důkladně povaří, je máselná, plná, s dozvukem lipového dříví, klenot mezi lahůdkáři – výborná je smažená jako řízek, jak mlaskavě poznali policajtkové a uniformovaně a plešatavě a upocinkaně a umašťaňácky a svěťácky se usmáli na mě a na tetu B., jak jsme to suprově uklohnily, a zasněně říkali, že todle by teda chtěli mít doma, anebo na kostičky v salátu pro ty, co chtěj žrát zdravě, aby se nemohutnělo, že jo, ale my s tetou B. mohutníme rády, máme radost z bytnění těl, jsou to naše statky, než se staneme ostatkama, hehe, a ty nás, Dvojto, budeš chodit navštěvovat v kolumbariu mezi ostatními ostatkama a že to je jako-kdyby pleonasmus, tak na to ti seru, takže sorry jako; ale to mě svádí slovník všech těch televizáků, co jim skáčem na špek, tak teda zpět k labužnictví: po surovčím pokrmu se dobře spí a sny jsou pak měkký, takový konejšivý, víš, jako bys celou tu jednu generaci, cos na ně číhal, v tom snu prožil naplněnou jen tím nejlepším, co a jak se dá vyprávět; proto se jim taky říká „houby ztracených iluzí“: protože probuzení z těch čarosnů je tak kontrastní, že citlivější povahy se hned to ráno učí smýčku smrti a hledají, kde si to hodí – to pak nejní dobrý, když člověk žije a chytá houby a porcuje je a vaří a nechává si sny nasáknout houbovou verzí světa sám, když mu to nikdo další nerozmluví, že chce zacukat bačkorama, když je na tu psychošpiřipitální krizi či co sám samotinkej, tak to pak končí samomordem jak vyšitým nebo aspoň vplutím do kalnejch vod klinicejch depresí, jak říkáš, jo; no a tak tu roztomilou rodinu surovek jíme celá rodina, aby to bylo tak ňák fér, a další den se vzájemně utěšujeme, protože M. houby nerad, tak von s tím vnášením do tzv. reality začne a vlastně nás nosí v hubě jako lvíce mláďata, že to i trochu bolí, ale jemně a pro záchranu, a pak se to povědomí o skutečnosti a huráratá radost z něj začne šířit jako víra pevná & neotřesitelná, a k obědu už usedneme v družnejch náladách a nikdo už nepomyslí na

smyčku, trhnutí vazem a tuhnutí, obědváme se vzdychnutím po krásně vyprávěnejch příbězích o skvělý „přítomnosti“, která je ale vmžiku minulostí a v čase budoucím ji rád nepolapitelnou zapomeneš, takže jak v nás mizí hlto-srky polívky a ždibance chlupatejch knedlíků nebo libové prasečí, vytratí se jedna sekvence, jo, tos hezky řekl, i když tomu moc nerozumím, nebo zajde jedna scéna jeden výjev jeden záběr, jak si ho pamatujeme ze surovčích snů a jsme tu zas lidi z masa a kostí, co se cpeme masem a olizujem kosti a srkáme z nich morek, ovšemže těch druhéjch – i když, Dvojto, jde na mě kacířský myšlení: jaký by to bylo ochutnat sebe sama?, před bohem nebo čím se bojím to čarodějnictví vyslovit, proto to беру s žertem, jak říkáš – s humo-ristickým barvením –, no ale asi bych se mi nechutnala, samý farmá a ceutika, umělý chutě umělý vůně; jsem to vůbec já, byla jsem to vůbec někdy já?, víš, možná to je tím, jak špatně spím (a surovky pro krasozdání se už řadu let neurodily anebo je M. nemohl v lese pochyťat, jak byl zaujat panorámaty nebo jinými, docela světskými věcmi, a tak mu ty houby prostě zmizely nesylně v podrostu, kamuflovány mlázím, kapraděm samcem – jako uvědomělý, sebezáchovný a za lepší půdou migrující plž), a tak si často připadám jako neskutečná teta, asi jako jedna z postav houbového příběhu o nadějích, jež se cukuletně rozplynou, jen co procitneš do tvrdosti dne, jen ta idyla tu schází; ze mdlob mě zachraňuje dotek ňáký tý reality, teda hrubě to, na co si vzpomenu, když tu se mnou jsi, popíjíš kafé a jen tak kýveš a já kouřím – protože já ráda čadím jen tzv. sociálně, mezi svejma, když krafu – a kývu leda rukou; jo, dotýkání se skutečna anebo potutelné bodnutí v zádech nebo zákeřně do zad, ale to je fyziognómije, to tě hovno zajímá, to je věc soukromá, tak kuš, nekecej a srkej kafčo! –; vzpomínání, tak sladce návratné rozpomínání: to jsme si takhle jako děti užili všelijakých lumpáren; třeba ta o tom, jak si chodívali hrát na vojenský cvičiště, to je zrovna lumpárna hodně kolektivní, máš recht, a taky špinavá; byly nás snad dva tucty drobotiny, zhruba stejných, asi možná určitě předškolních věků a podobnejch vkusů, co se zábav týkalo...

...my s tetou B.
mohutníme rády,
máme radost
z bytnění těl,
jsou to naše
statky, než se
staneme
ostatkama,
hehe, a ty nás,
Dvojto, budeš
chodit
navštěvovat
v kolumbariu
mezi ostatními
ostatkama a že
to je jako-kdyby
pleonasmus, tak
na to ti seru,
takže sorry jako;
ale to mě svádí
slovník všech
těch televizáků,
co jim skáčem
na špek...

Liszt a Wagner...

udba ran enů v Piešťanech

2.

A konce?

3.

*V Jaroměřicích
nad Rokytnou*

Z

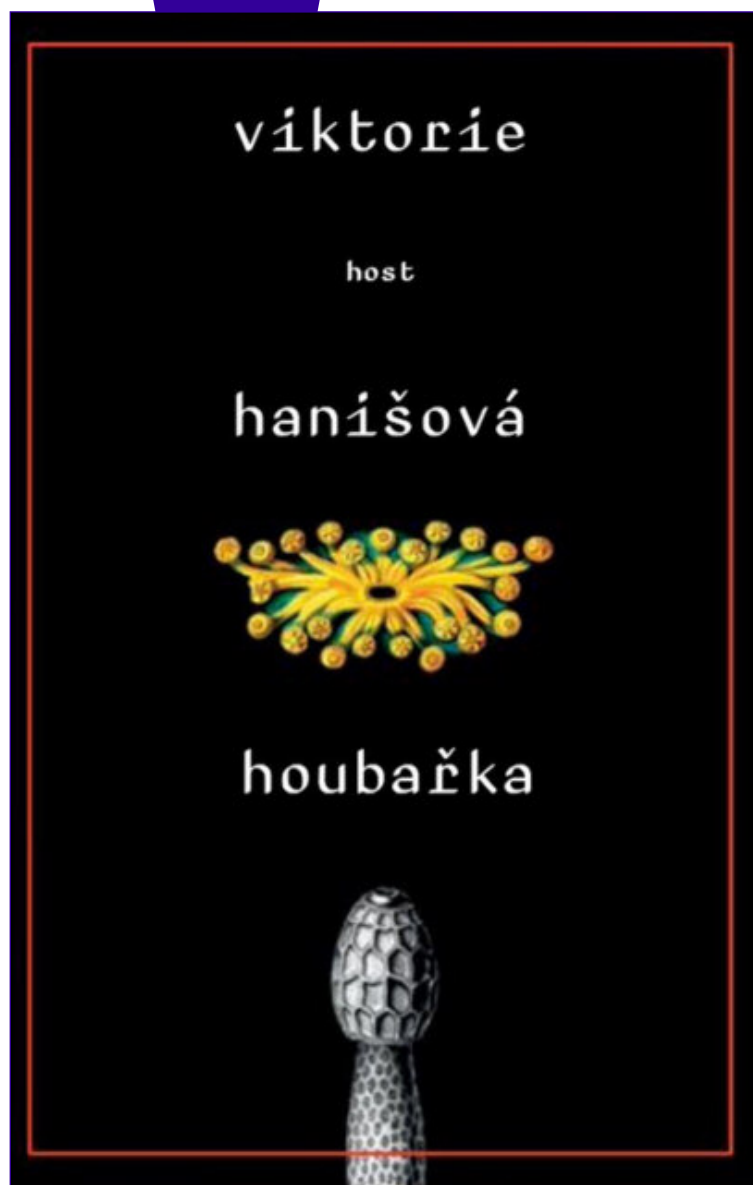
rcadle
ní v h
loubce

Život s houbami (leč na houby)

Když si o novince tuzemského písemnictví přečteme poněkud nemotorně a neuměle zformulované tvrzení, že jde o „velmi zdařilý román“ a že by toto dílo, nastojte, mohlo „ve světě hrdě sloužit jako reprezentativní kousek dobré současné české literatury“, natatata o zmíněný „reprezentativní kousek“ ztrácíme veškerý zájem a málokdo asi bude schopen objasnit, co si máme představit pod pojmem „hrdě sloužit“. Jde-li o knihu. Jenže kdepak ve světě, ve kterém světě z našich možných světů, nebo kde všude by mělo nastat ono případné hrdé sloužení? Není však dozajista rozumné činit ukvapené závěry: vždyť tato slova byla publikována v deníku, jehož literární rubrika s nadšátkou řečeno stojí za starou belu. Co když je to ale úplně naopak? Je ten román opravdu zdařilý nebo opravdu nezdařilý? Co když tenhle novopečený prozaický kousek není a nebude ani trochu reprezentativní, anebo tím kouskem vskutku je?

Začněme raději od počátku. Zabýváme se tzv. románovou druhotinou talentované pražské rodačky Viktorie Hanišové čili jejím druhým románem Houbařka. Svou prvotinu s názvem Anežka vydala autorka před třemi lety a dočítáme se, že kniha byla „ryze pozitivně přijata“, zatímco na záložce Houbařky se na ni odkazuje s poukazem, že byla dokonce „nadšeně přijata“. Prvotina je prvotina, v tomto případě lze mluvit o poněkud přeceněném a přechváleném debutu, jemuž se právem může vytknout a též se tak i děje, že v něm prozaička „sype“, či spíše odsypává jednu exponovanou epizodu za druhou. Tato posedlost v hektickém „odsypávání“ epizod nikoli snad bez ladu a skladu, leč v rámci úsilí postihnout latentní „nevyslovenost“ v lidském příběhu ji nutí vyslovovat to i ono s malou tvůrčí kázní. Celek se pak rozpadá a působí dojmem vyložené (i záměrné?) dvojdomosti.

Takto dvojdomou prózou je i recenzovaná houbařka. Pořiňme publicistické vejšplechty, že kniha obsahuje „rozsáhlé a detailní komentáře k řiši hub“, jakož i závěrečné recenzní konstatování, že by tato próza „při troše dobré vůle mohla po-

sloužit i jako příručka ke sběru hub“, ačkoli na tomto šprochu je pravdy trochu. Pokusme se však co nejvíce se vyhnout převyprávění děje, byť tím hřeší snad všechny dosavadní recenze, a zaměřme se především na žánrové a stylové zacílení autorčiny „druhotiny“. Vskutku jde o dvojdomé dílo, přičemž každý z „domů“ tohoto vyprávění nějakým způsobem charakterizuje, shrnuje nebo rekapituluje přibližně sedm let „houbařčiny“ života: jednou životní etapu, kdy nyní již pětadvacetiletá Sára ještě nebyla onou houbičkou, podruhé následující etapu, kdy se touto houbičkou stala. Oba prozaické časoprostory se navzájem prolínají, přičemž stále víc se v autorčině vyprávění uplatňují výjevy vzpomínkové neboli retrospektivní. Pořád však narážejí především na hledání zřetelného žánrového předělu.

Máme-li začít od zmíněného počátku, k němuž se jako kdyby proti proudu času v toku děje vracíme, potom základním „domem“ čili tvůrčím tmelem příběhu je ze žánrového pohledu autorčino směřování k psychologické próze. Ocítáme se tu v západočeské metropoli v prvním desetiletí nynějšího třetího tisíciletí. Vše, co se děje a o čem se vypráví, se odehrává v dobře situované měšťanské rodině, a to, o čem se navzdory proklamované zásadě nevyslovenosti přece jenom v textu sděluje nebo alespoň naznačuje (přičemž v literární kritice nemusíme ani naznačovat, o čem kráčí nebo o co může jít), je více či méně příběhem jedné dívčí puberty. I ta může mít svůj konec a začátek, i ta se může prodírat životními úskalími k vyslovování věcí nevyslovitelných, záleží však na spleťtých syžetových zákrutách, jichž se v Houbičce nashromáždilo pomalu víc než kolik jich je v meandrech světových veletoků. A jádro příběhu? To je téma šeredně bolestné. Ale také módní, veskrze módní: být spisovatelkou, pomalu o ničem jiném aby člověk nepsal a nechal si to vymluvit za nic na světě.

Poněvadž skutečně nehodláme zhlou nic o brutálních příčinách dívčích pubertál-

ních traumat v recenzi prozrazovat ani je překotně vysvětlovat, pozastavme se u něčeho jiného. Hanišová se možná vědomě, možná poněkud nevědomě či podvědomě v „městských“ partiích pokusila o šíravou karikaturu morálně i psychicky vyprahlého současného měšťanského světa na příkladu jedné rodiny, již zachytila téměř v intencích mauriacovských představ o rodinném svazku coby o „klubku zmijí“. Tak krutou (jindy též laskavější) skicu hrdičiny matky lze pokládat za doufejme ne zcela reprezentativní vzorek, ne-li kousek lidské psychiky – a podobizna „houbařčiny“ otce by patřila skoro spíše do hororů, kdyby ovšem nešlo o scény ze spořádané, mnohdy úzkostlivě konzervativní Plzně. Ponenáhlu se z této postavy vyklubává úhlavní padouch, jenže...

Jenže to není žádný tuctový zloduch, žádný kamarád z mokré čtvrti, žádný neonacista nebo postkomunista, bezdomovec nebo naopak náhradník Viktory, nýbrž slovnitý univerzitní profesor, samozřejmě i s tituly jako ing. a CSc., samozřejmě i renomovaný děkan jedné fakulty místní Západočeské univerzity – a samozřejmě si povšimneme rovněž náznaku, že tento muž má samozřejmě dlouhodobý záľusk na post rektora univerzity. Spěchejme však ujistit čtenářstvo, že rozhodně nejde o karikaturu známého politika původem z Plzně, který v ní rovněž ještě filištínštěji děkanoval a umně prášil víc než legendární baron Prášil. Než si rozumně pospíší, vzal roha a povýšil. Co se autorčiny knihy týče, alespoň synové tohoto protagonisty a Šářiny bratři si povytce počínají jako možná až přespříliš „obyčejní“ lidé z masa a kostí se všelijakými neduhy a nedostatky. Jistěže tolik příznačnými pro naši poklausovskou současnost.

A co ten druhý „dům“? Ten zahrnuje dokumentární, neorealisticky koncipovanou vyprávěčskou sféru. Zde se titulní houbička představuje jako houbička par excellence, byť i z donucení, jako bytost, která navenek splývá s jihočeskou a pošumav-

skou přírodou (zvláště s tamějšími lesními porosty) a sžívá se s ní: koneckonců i jedinou myslitelnou obživu vzhledem ke svému psychickému onemocnění a mentálnímu rozpoložení nalézají pouze ve sbírání hub za peníze. To by mohlo vyvolávat dojem svého druhu romantiky jakoby navzdory velkoměstskému způsobu života, zdaleka však nejde o nějakou rozjímavou thoreauovskou idylu: autorčina „houbařka“ sice v „životě v lesích“ našla svého druhu úkojné útočiště, zároveň však se jako by uzavřela do psychické cely a její posedlost houbičením může nejednou připomínat i zvláštní způsob každodenních galejí.

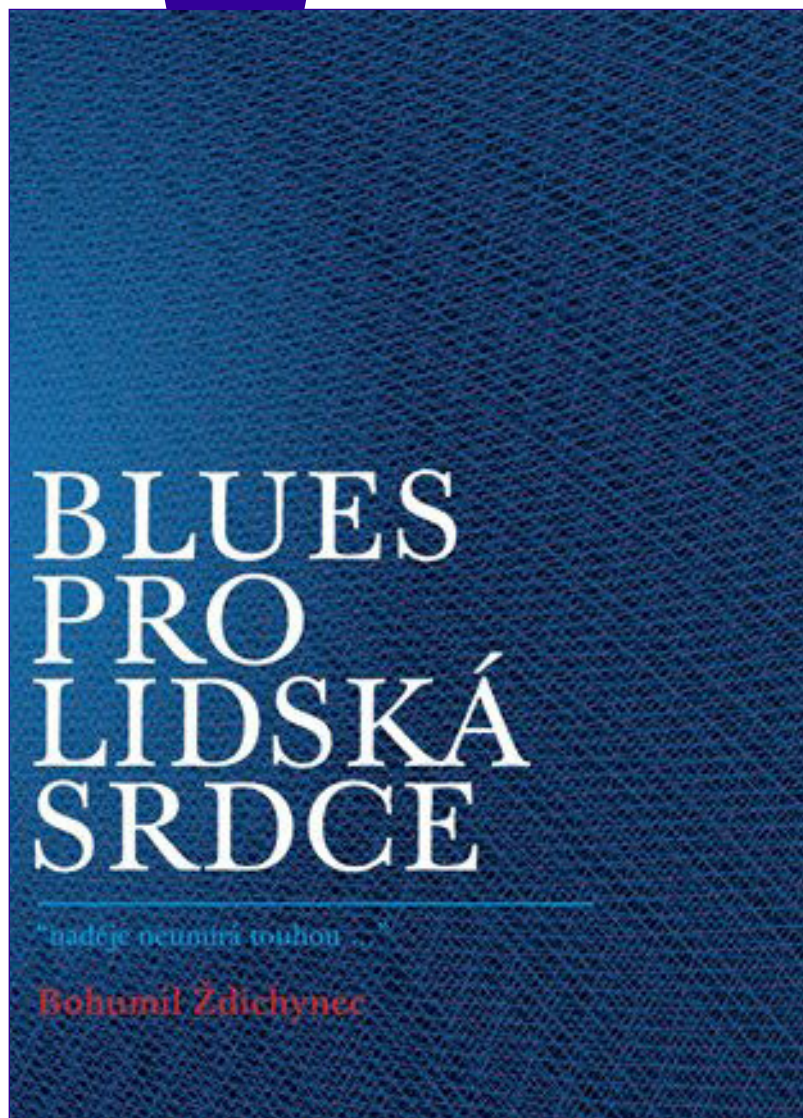
Tak, jak totiž „houbařka“ žije či nakolik asketické živení si zvolila jako svébytnou terapii, zákonitě vede k tomu, že nemá kam se podít, byť největší a nepomyslnou internaci prožívá ve své mysli. Na rozdíl od městských výjevů jsou však výjevy lesní a takřikající kolemlesní mnohem propracovanější a přesvědčivější: hrdinka v podstatě sedmero let sociálně otročí v místním pohostinství – než do jejího stereotypního houbičení začíná vstupovat veskrze globalizační fenomén zvaný houboturistika. Nakonec není divu, že precizně vykreslené houbičské reálie v dané dějové tkáni do určité míry ustupují do pozadí a těžiště příběhu se v půdorysu vyprávění postupně přenáší na scény z nemocnice nebo z blázince. Rozuměj z ústavu pro choromyslné.

Právě díky neorealistickým pasážím ze života ve společenském ústraní může být a nejspíše také bude autorčina Houbička srovnávána kupříkladu s prózou Anny Bolavé *Do tmy* nebo s novějšími knihami Jiřího Hájíčka. Jen to tajemství, k němuž se máme lopotně dopídit, se zdá být přespříliš rozluštitelné.

Vladimír Novotný

Viktorie Hanišová: Houbička. Host, Brno 2018

Ošetřující

Ošetřující básník... Právě takto mi byl představen. Tedy lékař a básník. Pečující s nemocnými těly také o choré duše? ...svědek umírání člověka i lidství? ...soumraku jedné epochy; nebo alespoň její kultury ("idea bohatnutí se stala náhražkou životního smyslu"). Nesoucí v sobě a toužící sdílet jak aktuální výdobytky vědy (k nimž má jako lékař bližší přístup), tak také dávnější a dávné vrcholy uměleckého konání a filozofického myšlení. Mající jediný nástroj konzervace i koncentrace: básnické slovo. Takže si nad jeho dvěma sbírkami - *Žízeň v srdci spící* a *Blues pro lidská srdce* - velmi dobře uvědomujeme slabé i silné stránky tvorby Bohumila Ždichynce. Někdy jsou si oba póly dokonce tak blízko, až se zdá, jako by cesta k vrcholu zároveň vytvářela prolákliny.

Vezměme v potaz už jen názvy obou sbírek! - Váha, již autor přikládá tomu podstatnému (řekněme: hodnotám duchovním) plodí patos snad až nepřiměřený (pokud tedy ona velká slova /přítomná ostatně ne jen v názvech/ nejsou nově definována a zdůvodněna skrze původní básnický obraz).

Nekaširovaná existenciální úzkost dala vzniknouti opusům konceptuálně laděným, snažícím se z mnoha stran a úhlů nahlédnout výšiny i nížiny vezdejšího bytí (ve druhém případě v dialogu interního autora s jeho alter egem Dr. Faustem); stojícím na čtyřech sloupech: filozofující dialogičnosti Holanových nočních rozprav, propojení odborné terminologie s humanistickým poselstvím (jako tomu bylo u M. Holuba), snaze spojit významově a časově odlehle aluzí či elipsou (o což se u nás mistrovsky pokusil už Zdeněk Rotrekl; a Ždichynec to nyní doplňuje i citátem a parafrází) a starozákonním žalmistickým patosu Ivana Diviše.

Nad to se ovšem Ždichynec pokouší také o jakési přímé působení svých textů; jež bychom pak při bližším ohledání mohli nazvat básnickými eseji. Tady však mé úsilí o jejich realizaci troskotá na nedostatku uměleckého předpokladu didaxe, která sice působí přesvědčivostí argumentů, ne však skrze básnický obraz a symbol.

Nu ano - básnický esej: promyšlená koncepce i kompozice, sečtělост a kultivovanost, vysoké nároky kladené

básník

na pisatele (slovo poeta doctus zní tu nanejvýš případně) i čtenáře (neboť celou řadu pasáží je zapotřebí čísti pomalu; a někdy kolikrát se vracet): nabízející více otázek než odpovědí (snad proto, abychom museli odpovídat každý za sebe a zvlášť).

Jenomže takový přístup plodí také značný rozsah sbírky, básně, verše. V nichž úsilí o sémantické nasycení (potřeba "dostat tam" vše, co rezonuje prostorami našeho současného /duchovního/ bytí) vede k zahlcení textu ne vždy srozumitelnými termíny, ke složitým syntaktickým vazbám, v nichž není jen těžké se vyznat, ale také tyto vyslovit (nakolik v nich klopýtá básnický rytmus): "V řece motýlího snu o duši hudba odplavující vzpomínku smrti / v rytmicky padajících zvucích..." Některá rozmáchlá gesta jsou navíc (abych parafrázoval básnickova slova) malována na vodu: "Tlukotem srdce rozéznit podivné prázdno." - chybí mi tu cokoli, co bych mohl prostě uchopit. Řekněme, že například takové srdce (notně již osahaný emblém) bych potřeboval vidět ne jen očima básníka automaticky přejímajícího opakováním sémanticky vyprázdňené, ale už také očima lékaře kontrolujícího přesnost slova ostřím skalpelu (jak to svedl imunolog Holub).

Jistým remediem by se mohly stát prokládání delších textů tlumenými, mélicky intonovanými pasážemi (jako jsou Malá epizoda či Faunovo pozdně letní odpoledne), občasný pokus o humor, poloinsitní vysmeknutí se strunám na nejvyšší míru napjatým k umění užasnouti nad nesamozřejmostí věcí nejbližších, zevnitř tlumeně nasvícený žánrový obrázek anebo zdánlivě jen lehce nahozená vzpomínka. (To vše je v obou námi recenzovaných sbírkách jistě přítomno; jenomže zatím toliko homeopaticky.) Schopnost škrtnat, zkrátit, zpřehlednit a rytmicky i významově zpřesnit text. Více věřit čtenáři: že pochopí i z náznaku, pouhé paralely, že si to své vezme i z bezdomovce ležícího před "noblesním hotelem pro psy".

A přesto: Nepřestávat svědčit - jako lékař, jako básník umírajícího času.

Ivo Harák

Bohumil Ždichynec: Žízeň v srdci spící. Aesculapus. Praha 2015

Bohumil Ždichynec: Blues pro lidská srdce. Aesculapus. Praha 2016

Řekněme, že například takové srdce (notně již osahaný emblém) bych potřeboval vidět ne jen očima básníka automaticky přejímajícího opakováním sémanticky vyprázdňené, ale už také očima lékaře kontrolujícího přesnost slova ostřím skalpelu (jak to svedl imunolog Holub).

Z

rcadle
ní v h
loubce

Foto Michal Šanda

MANNuscript

(Jednoaktovka /
absurdní drama
s prvky dada kabaretu)

Ďábelský pakt
kouzelníka, který se
zřekne lásky ve
prospěch slov a stane
se otrokem sebe
samého.

Produkce: DADA (Drag Addicts Divadelní Alternativa)

Hrají: Daniel Tůma (Heinrich Mann, Klaus Mann, Katia Mannová, Mantus, Psychoanalytik), Maty Dio (Thomas Mann, Erika Mannová, Mantus)

Kostýmní spolupráce: Markéta Štormová

Autor hry: Maty Dio s využitím textů, poznámek, deníků a rozhovorů členů rodiny Mannových

Dramaturgie a režie: JQr

Lehce dadaistický a téměř nebiografický příběh, sešitý ze zápisů a poznámek několika literárních velikanů. Vítejte ve snovém světě rodiny Mannů.

Sekvence, ve kterých se prolínají momentky ze života rodiny Mannů, interakce nejvýznamnějších rodinných členů, skicy jejich dilemat, jejich počinů, bez začátku či ukončení, bez chronologické osy, s dejovou linkou převázanou literárními díly Thomase i Klause a jejich deníkovými vstupy bez časosledu. Dialogy i monology jsou náhodně složeny z citátů, výpisků, dopisů a poznámek rodiny Mannů a ta mimovolná náhoditost vytváří dadaisticko snový děj. Několik vstupů z kabaretu Eriky a Klause Mannových Die Pfeffermuehle. Konstrukce hry je vázaná reálnými postavami a skutečnými a pravdivými náhledy a názory a propojena imaginárními postavami dábla a psychoanalytika, co by alter ega Thomase

Manna a kde ďábel je půjčený i z díla Thomase i Klause. Komunikace postav je kultivovaná, nevulgární, dle dobových podkladů, dialogy jsou vláčné, archaické, dobové. Humor Thomase Manna v návaznosti na jeho díla je jemný a skurilní. Inscenace nabízí pochoopení vazeb a vztahů mezi postavami. Nálada inscenace lehce trpká, každá postava je egocentrická. V rámci inscenace je možné zakomponovat kouření, tak, jak tomu bylo v plicním sanatoriu Kouzelného Vrchu - Čarovné hory.

Postavy:

1 – Thomas Mann (1875–1955) - německý prozaik a esejista, držitel Nobelovy ceny za literaturu za rok 1929. Děti - Erika, Klaus, Golo, Monika, Elisabeth, Michael. Strnulý, neohebný, mrzutý, kalkulativní pragmatik, komplexní, hluboce konzervativní, ambigvální v politice a nacionalismu, despota s hlubokou obsesí se smrtí. Homoerotické fantazie. Náklonnost k dětem. Milovník doutníků a Wagnera. Centrální postava inscenace.

2 – Heinrich Mann (1871–1950) - německý spisovatel, bratr Thomase Manna. Leonie, jediná dcera Heinricha Manna, byla provdána za českého spisovatele Ludvíka Aškenazyho. Radikální, živelný, politicky angažovaný, nebezpečí nacizmu vnímal jako jeden z prvních. Komplikovaný vztah s bratrem Thomasem.

1 – Katia Mann (1883–1980) - manželka Thomase Manna. Děti - Erika, Klaus, Golo, Monika, Elisabeth, Michael. Vzdělaná akademička, matematická, tomboy, držela s Thomasem i přes slepé ulice vztahu, byla jeho skálou.

1 – Erika Mann (1905–1969) - německá herečka a spisovatelka. Nejstarší dcera Thomase Manna. Lesba. Feministka, politicky angažovaná, teatrální, šarmančně naivní, žárlivá, osamocená, dobrá řečnice, blízký vztah s bratrem Klausem. Sourozenci byli spoluautoři a herci politicko-satirického kabaretu "Die Pfeffermühle".

2 – Klaus Mann (1906–1949) - německý spisovatel, scénarista, literární kritik. Syn Thomase Manna. Gay. Sebevražda. Neuspokojený, nedospělý, nezralý, závislý na drogách, melancholik, politický oportunist, anarchista, lpěl na vztahu s Erikou, neměl pevný bod, substanci, střed, míval andělské vize, stínové divadla v denících, psaní mu bylo drogou.

1 – Golo Mann (1909–1994) - německý historik a esejista. Syn Thomase Manna. Gay. Adoptoval svého milence. Diskrétní, rezervovaný, k otci chladný až nenávidný.

2 – Ďábel Mantus - (podle Etruského boha podsvětí) první alter ego Thomase Manna, homosexuál, hravý úlisný gentleman.

2 – Psychoanalytik - druhé alter ego Thomase Manna, sterilní, bez emocí.

Ukázka:

11. SCÉNA

PSYCHOANALYTIK A THOMAS

THOMAS i PSYCHOANALYTIK v modrém světle. *Psychoanalytik háže Thomasi míč - zeměkouli na každou otázku.*

PSYCHOANALYTIK - Co vás inspiruje?

THOMAS - Důvěra v inspiraci.

PSYCHOANALYTIK - Máte nějaký pracovní rituál?

THOMAS - Píšu dopoledne, od devíti do dvanácti.

PSYCHOANALYTIK - To je přísné.

THOMAS - Nenutím se do toho. Je to zvyk. Nuzný, neboť chci-li něco vytvořit, pak nesmím mít přílišnou volnost. Používám bílý, dokonale hladký papír, inkoust, a nové, lehce kluzné pero. Vnější zábrany vyvolávají zábrany vnitřní.

PSYCHOANALYTIK - Pozoruhodná zkušenost.

THOMAS - Mohu pracovat všude, jen musím mít nad hlavou střechu. Volné nebe je dobré k nevázaným snům, naopak přesná práce vyžaduje ochranu stropu. Pracuji různým tempem a nastavím na nápaděch. Koncepce je malá a skromná. Dialog je zábava, popis zdržuje. Ještě něco?

PSYCHOANALYTIK - Máte asistenta? Vyřizuje Vám někdo korespondenci?

THOMAS - Bá. Diktování mi je odporné. Nepotřebuji další lidské médium.

PSYCHOANALYTIK - Přečtete si hotovou knihu ještě jednou?

THOMAS - Z díla jsem na smrt unavený, už když ho píšu. Mám toho pak po krk - proč bych měl číst hotovou knihu ještě jednou?

PSYCHOANALYTIK - Co dalšího děláte při práci?

THOMAS - Kouřím, nějakou maličkost sním - asi z nedostatečné lásky k moudrosti. Neměl bych při intenzivní práci jíst. A káva po jídle je jed.

PSYCHOANALYTIK - Sportujete?

THOMAS - Bože chraň. Sportovec jsem nikdy nebyl, pohybuji se při chůzi a s velkou radostí se občas projedu po venkově v otevřeném autě.

PSYCHOANALYTIK - Spíte dobře?

THOMAS - Mám k spánku opravdu srdečný vztah. Krácený a špatný spánek má s fatální jistotou škodlivé účinky na mé nervové napětí.

PSYCHOANALYTIK - Dáte si sklenku?

THOMAS - Při práci nepiju, ale teď, proč ne... Nevěřím, že alkohol dělá náladu a nevěřím na náladu, kterou dělá, vůbec moc nevěřím na náladu.

PSYCHOANALYTIK nalije dvě skleničky a podá jednu Thomasovi –
A v co věříte?

THOMAS – V pomíjivost.

PSYCHOANALYTIK – To je smutné.

THOMAS – Kdepak. Je to duše bytí,
propůjčuje nám hodnotu, dů-
stojnost a zájem.

PSYCHOANALYTIK – Řekl bych, že
je naším časem.

THOMAS – Zajisté. Kde není pomíji-
vost, není počátek ani konec,
zrození ani smrt, tedy žádný
čas. A bezčasí je nicota. Absolut-
ně nezajímavé.

PSYCHOANALYTIK – Jak byste zhod-
notil naše povídání?

THOMAS – Řekl jsem Vám něco zá-
sadního?

PSYCHOANALYTIK – Nic, co bych
nečekal.

THOMAS *se zvedne, jde ke štendru z červené strany, hraboší a vytahuje oblečení na věšácích, vytahuje ramínka* – Upřímně řečeno, psychoanalýza se mi poprvé postavila na odpor při četbě Nietzscheho. Je to konfliktní téma. Už se dávno zapojila do hry v básnictví našeho kulturního okruhu. Zabarvila je a bude je ovlivňovat s rostoucí intenzitou. Její podstata je v melan-
cholickém poznání, zvláště co se týče umění, na nějž má ob-
zvláště spadeno. Nedávno jsem byl na návštěvě u Freudů. Sig-
mund mi ukazoval své poklady, archeologické pozoruhodnosti, dary, trofeje z cest, indické dřevorezby, malé řecké plastiky i rané nálezy z egyptských hro-
bek.

PSYCHOANALYTIK – Pozoruhodné.
Máte z pekla štěstí.

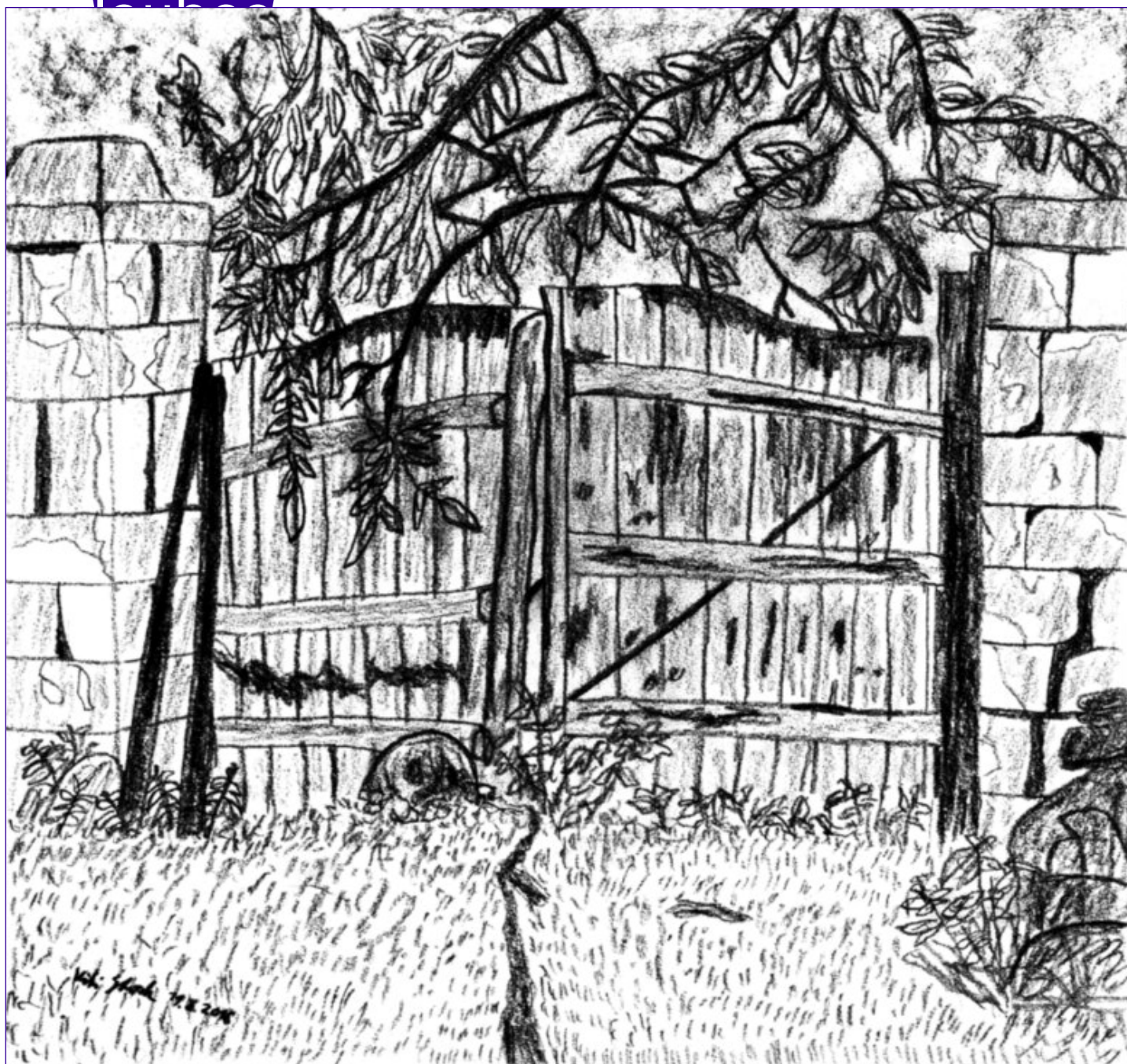
THOMAS – *kouř* – Víte, jak říká Goethe – Jen lumpové jsou skromní.

Viki Shock Kresby

Vrata do hnízda zla (Markvartice)

Kentaury s rohatým pod pyramidou snů

R.U.M. Czechia

Pocta Adolfu H.

Z

rcadle
ní v h
loubce

Abgad aneb V židovské škole

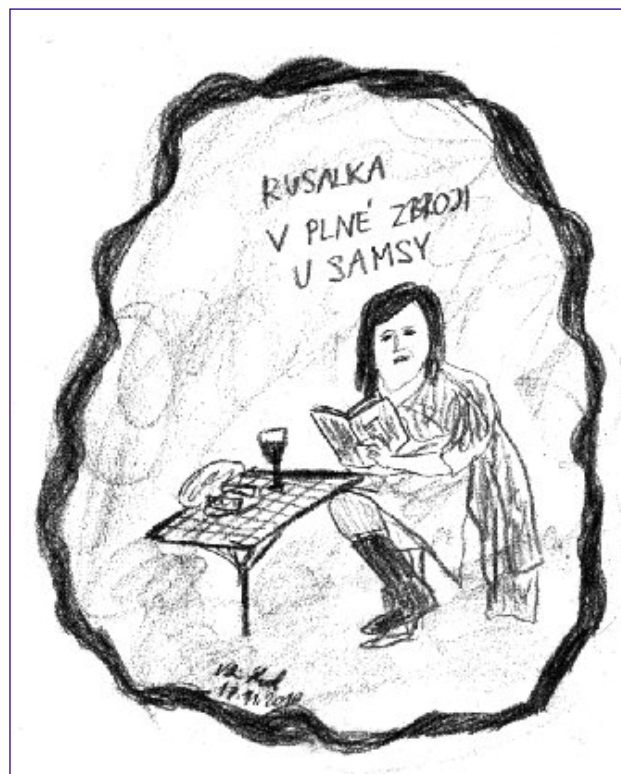
JUDr. Bošek vulgo Obama

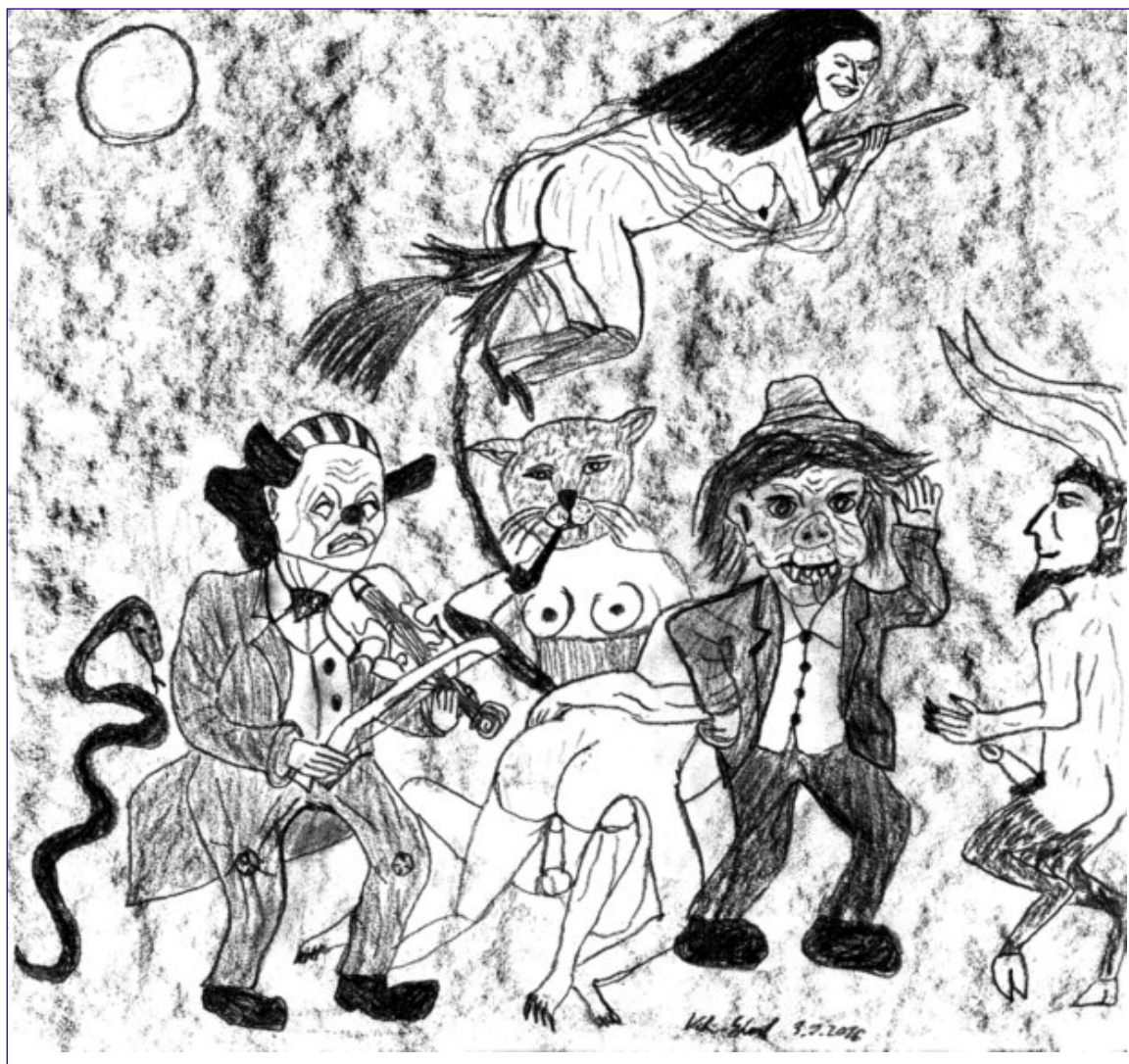
Kouzelný opar U Samsy

Sklepení mokrave... (Markvartice)

Rusalka v plně zbroji U Samsy

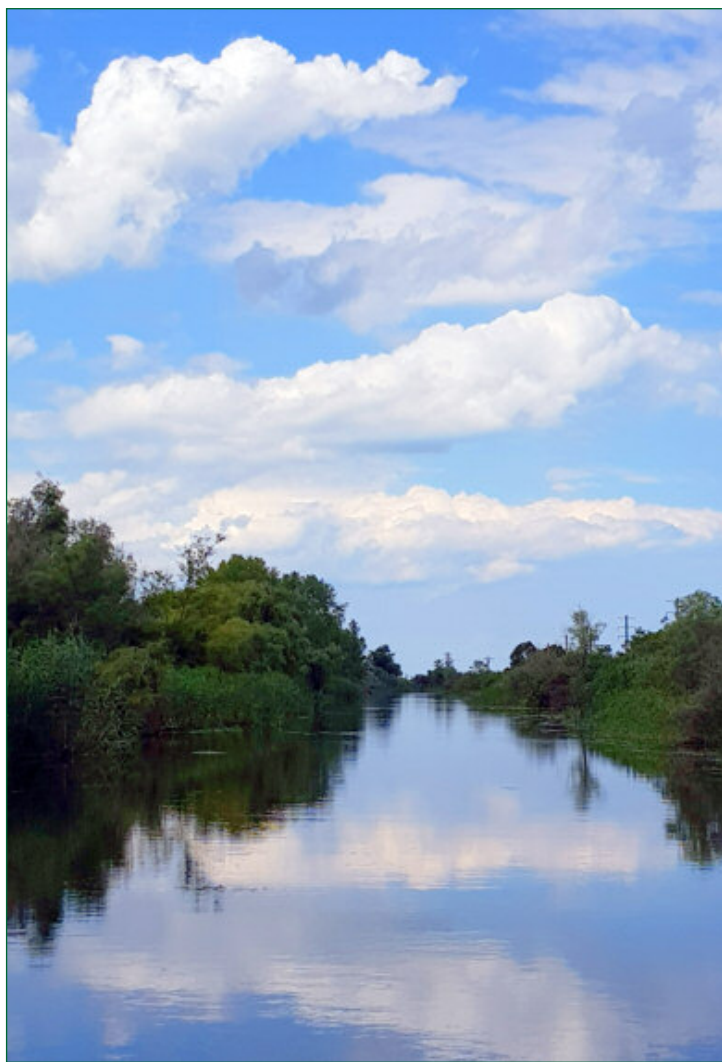

Sabatiček aneb Na Petrových
kamenech ďábloví líbali zít

T
ajemn
é dá
lky

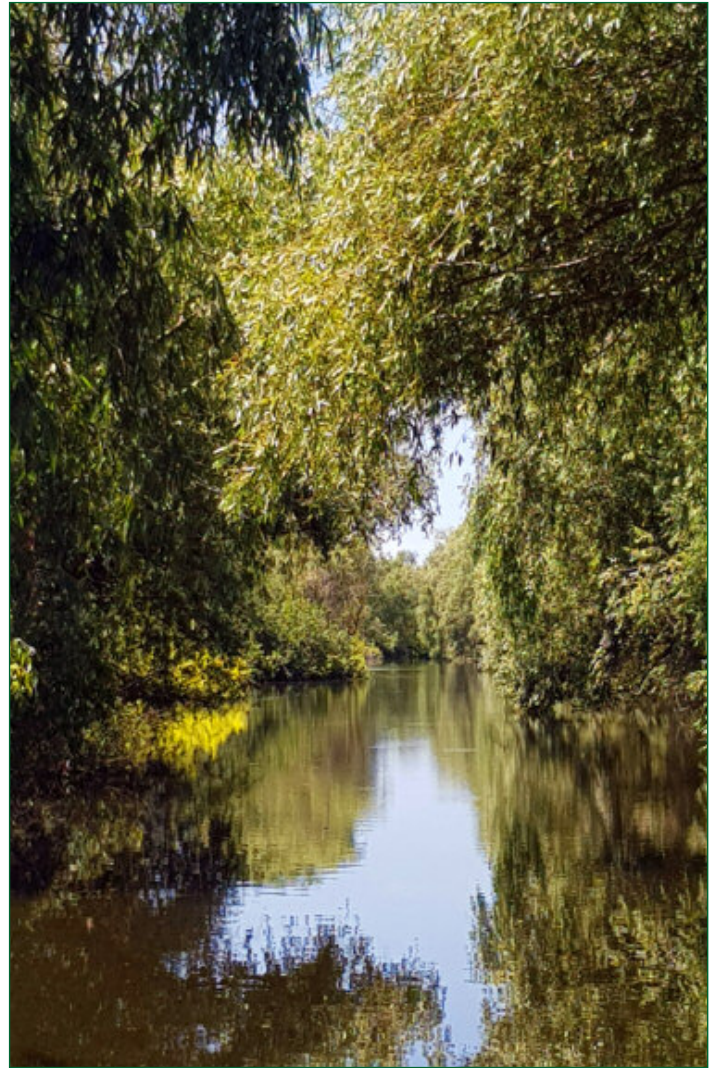
Dunajská delta

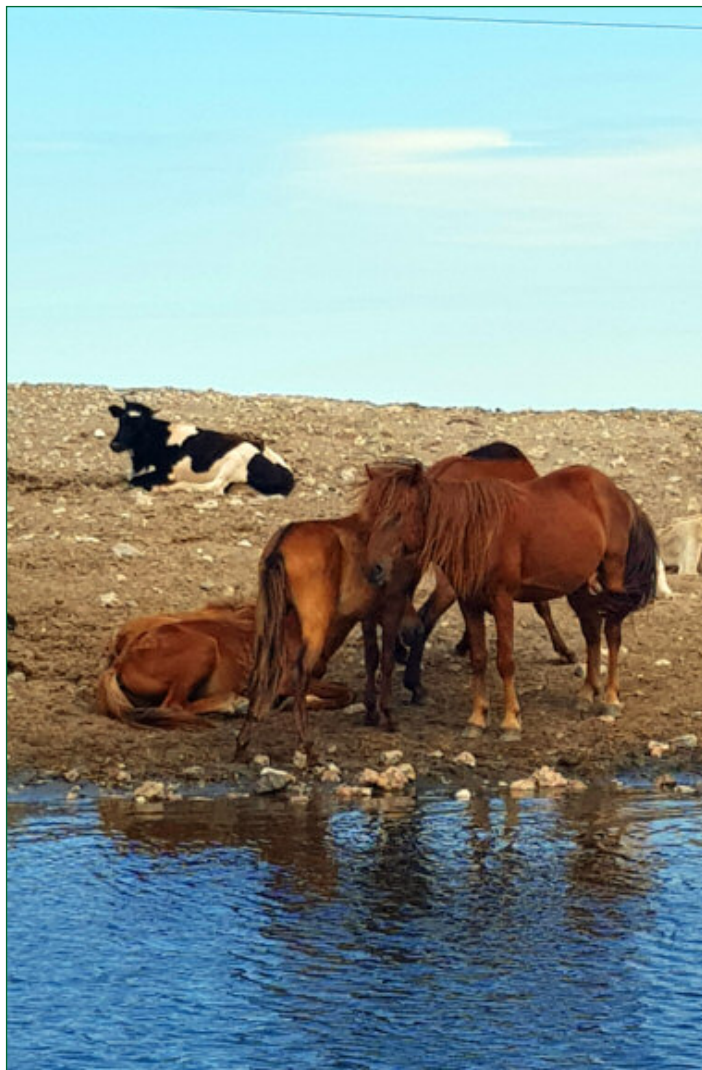
Peter Sragher

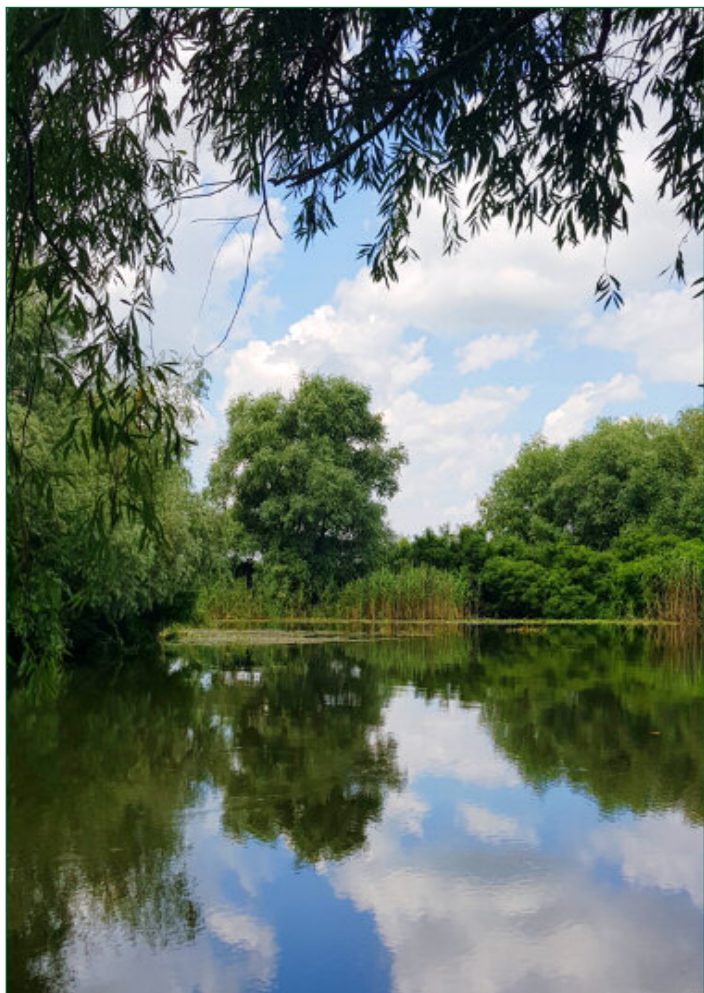

7 ajer é c lk

T ajemné dá lky

Lucie Faulerová
**Z Ilovských ulic
a vnitrobloků**

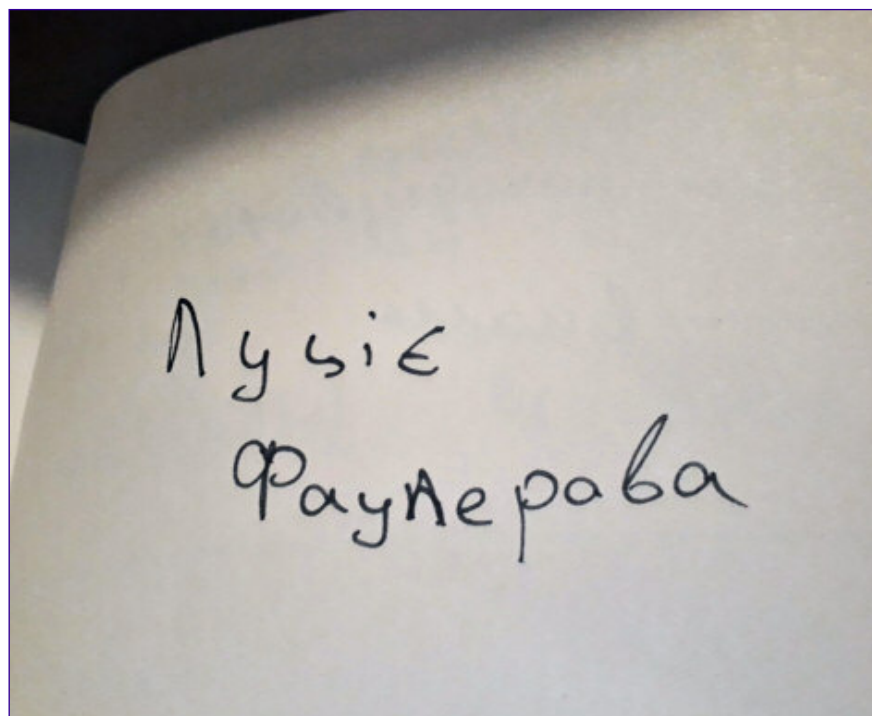

V rámci
festivalu
Měsíc
autorského
čtení, na
který jsem
byla letos
přizvána,
jsem se měla
možnost
podívat také
do měst, kde
jsem dosud
nebyla.
Například do
ukrajinského
Lvova.
Bohužel
jsem si stihla
projít
a nafotit
pouze
centrum
města.

T
ajemně dá
lky

Jakub Šofar
Tak zase po roce
hlavou dolů (VI)

Psál už jsem, že jihovýchodní část Tasmanie je jakousi přírodní rezervou, kde nejsou žádná města ani silnice. Podél této oblasti je několik přírodních parků, pěkný je Mount Field National Park (patří k nejnavštěvovanějším). Leží asi 70 km severozápadně od Hobartu. Žije zde spousta zástupců (pro jiné převítů) tasmanické flory a fauny, hlavně je to pastva pro oči – variant zelené barvy je zde nepočítaně. Pro turisty jsou základním bodem vodopády Russell Falls.

Když jsme před nimi stáli, zrovna se počasí umoudřilo, nicméně celý konec tasmanického pobytu celkem propršel.

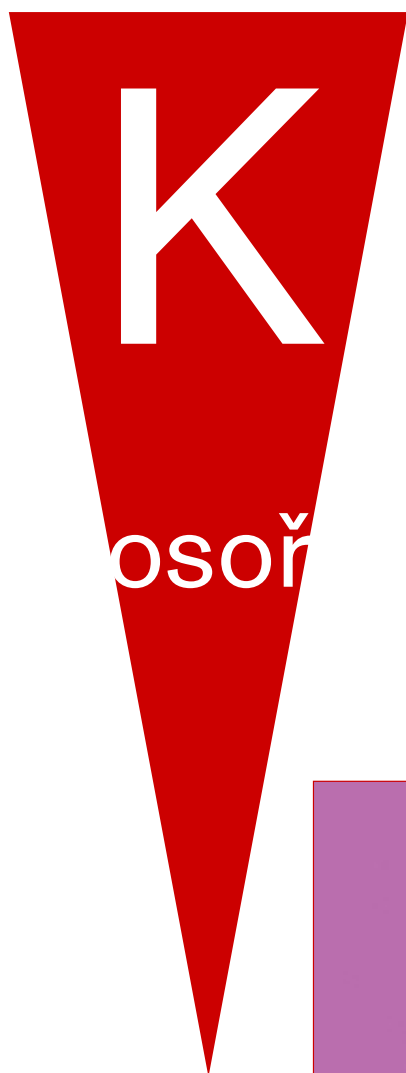
Dvě noci jsme spali v chatě patřící k Franklinu, vesnici/městečku jihovýchodně od Hobartu, kde se začíná řeka Huon rozšiřovat a později se stává součástí moře. Tahle sídla jsou vždy kolem silnice, v domech rozházených v kopcích žijí většinou důchodci, kteří se večer naparadí a jdou se najíst do některé místní restaurace. Jednou jsme byli v thajské, jednou v rybí, obě výtečné. Nejdůležitější pro chod obce (to platí pro celou Tasmanii) jsou „bufety“ / jídelny, které mají otevřeno od rána, nabízející vydatné snídaně. Plní i roli informačních středisek, kiosků, konají se zde schůze, jsou zde koutky pro děti s hračkami a vždycky knihovna.

Jeden den jsme se vydali na jih, na nejjižnější cíp Tasmanie, a současně tedy i Austrálie. Poslední část cesty se jede po silničce nazvané Cockle Creek Rd., na jejímž konci je asi 5km úsek pro táboření. Na konci je parkoviště, z něhož se můžete vydat na místo zvané Whale Lookout, vybetonovaná vyhlídka se sochou velryby (trochu vypadá jako rybí kamikadze). To je takový australský konec světa. Není to zcela nejjižnější bod, k tomu byste se museli vydat pěšky, několikahodinovou túrou. No i tohle nám stačilo. Vzpomněl jsem si na Aloise Jiráska, nejsem sice Václav Šašek z Mezihoře, ale některé věci fungují i v postmoderně. Vzhledem k tomu, že se do Jižní Ameriky nechystám, nikdy už nejspíš nebudu blíž Antarktidě než tady a teď.

Michal Šanda **Dr. Moul** ilustrace Marek Douša

Malá Hraštica, Hraběšín nebo Třibřichy jsou docela obyčejné názvy obcí, které při pohledu na mapu nebudí bůhvíjakou touhu se do nich vypravit. Neobyčejnými se ovšem stanou, pokud dáme prostor fantazii. Třibřichy jsou najednou tři břichy. Hraběšín je hraběšín. Malá hraštica se stane potřestěnou hrou

se slovy. Stejně tak se víska v podhůří Českého lesa jménem Drmoul promění v Dr. Moul, co má v aktovce fonendoskop a recepty a razítko. Bez ohledu na věk je tato kniha určena všem čtenářům, kteří uslyší-li Kunratice, rozesměje je kur na nitce.

Právě vychází!

